

1.0 Innledning

I denne oppgaven beveger jeg meg inn i periferien i studiet av språk. Jeg undersøker den indre frasestrukturen til verbale uttrykk i SA-posisjon, slik som for eksempel *kort sagt*, *ærlig talt*, *i parentes bemerket*, *mellom oss sagt* og *mildt bedømt*. Disse uttrykkene virker strukturelt sett litt merkelige og inngår ikke i det vi forventer oss av setningsstrukturen i moderne norsk. Allikevel blir de fortsatt brukt, og jeg tar derfor utgangspunkt i den virkelige språkbruken når jeg analyserer. Tom Roeper understreker viktigheten av å undersøke språket i bruk, fordi det er gjennom dette at man finner ut hvordan den reelle grammatikken fungerer (Roeper 2007:211-240). Nettopp *fordi* uttrykkene er periferi-fenomen, er det særlig interessant å undersøke frasestrukturen til disse. Hovedmålet er å prøve å identifisere frasestrukturen, det vil si den formelle strukturen, til de verbale SA-uttrykkene. Med det mener jeg at jeg ønsker å finne ut hva slags form uttrykkene har, og hvordan den indre frasestrukturen ser ut. Dette vil jeg gjøre både i X'-skjemaet og i minimalismens *Bare Phrase Structure*.

Jeg har valgt å dele oppgaven i tre deler. Den første delen tar for seg oppgavens teoretiske bakgrunn, som er den generative grammatikken og X'-teorien. Her har jeg satt av mye plass til å greie ut om X'-skjemaet og CP-TP-VP-strukturen. Dette er viktig, fordi jeg senere skal bruke skjemaet til å forsøke å analysere de verbale SA-frasene. Elementene i X'-skjemaet fungerer ikke enkeltvis, men er del av en kompleks sammenheng. Det er essensielt at jeg gjør leseren godt kjent med skjemaene, for at den senere analysen skal være meningsfull. Når det er sagt, regner jeg med at enkelte grunnleggende grammatiske prosesser, som for eksempel flyttingsprosessen, allerede er kjent for leseren.

I oppgavens andre del går jeg nærmere inn på setningsadverbialet som ledd. Sett opp mot den endelige analysen, kan man argumentere for at jeg har satt av litt vel mye plass til denne utgreiingen. Grunnen til at jeg har brukt så mange sider på setningsadverbialet generelt, er at det er et komplekst og vanskelig ledd, som relativt få har skrevet om. Nettopp fordi så få har skrevet om temaet, kan det være vanskelig å gi en god karakterisering av leddet. Jeg mener det er viktig å kjenne til hva som kjennetegner SA-ets formelle, semantiske og distribusjonelle egenskaper, før man går løs på analysen av spesielle typer av slike ledd. Ved å kjenne til definisjonen av leddet, vet vi at vi kan karakterisere de faste uttrykkene som SA, selv om de ikke nødvendigvis passer med de formelle kategoriene som er vanlig for dette setningsleddet.

En del av kildene i denne delen av oppgaven er av eldre art. Blant annet henviser jeg til Heggelund sin avhandling, med utgivelsesår 1981.

Tredje del av oppgaven utgjør analysekapitlet. Her undersøker jeg hvordan den indre frasestrukturen til de verbale SA-frasene ser ut. Jeg begynner med å undersøke den formelle kategoriseringen av verbale SA, hvor jeg går ut fra en hypotese om at de kan være verbfraser (VP). Videre undersøker jeg hvordan uttrykkene analyseres i X'-skjemaet. Det er spesielt interessant å undersøke verbets argumentstruktur i de verbale SA-ene. I tillegg er det interessant å se hvor modifikatorene plasserer seg. Når denne analysen er på plass, sammenlikner jeg den med analysen av de verbale uttrykkene i *Bare Phrase Structure* (Chomsky 1995). Sammenlikningen uthever likheter, forskjeller, svakheter og styrker ved begge skjemaene. Samtidig som det viser oss to ulike måter å analysere den indre frasestrukturen til verbale SA på. Det er også interessant å se om uttrykkene kan fungere som empirisk motivasjon for den ene eller andre modellen.

1.1 Teoretisk grunnlag

Oppgaven har basis i teorien om den generative grammatikken, som ble utviklet av Noam Chomsky på 1950-tallet. I generativ grammatikk er man opptatt av språkstruktur, og man undersøker ulike elementer for å finne ut hvordan det internaliserte grammatikkssystemet er konstruert (Åfarli og Eide 2003:16). Blant annet mener man at ”den internaliserte grammatikken foretar ein mental konstruksjon der ordstrengen blir tilordna ein detaljert struktur som ikkje berre er lineær, men også hierarkisk” (Åfarli og Eide 2003:24). Sagt på en annen måte mener de generative grammatikerne at det finnes en internalisert grammatikk i mentaliteten til hvert enkelt menneske. Innad i den internaliserte grammatikken konstrueres språklige strukturer, ved at ordene fra leksikonet blir plassert i hierarkiske strukturer. Et mål innenfor generativ grammatikk er å finne en teori som er deskriptiv og eksplanatorisk adekvat, som betyr at den skal være både beskrivende og forklarende. Man ønsker å kunne beskrive kunnskapen til språkbrukeren, og man ønsker å kunne forklare hvordan det er mulig at vi mennesker kan tilegne oss språk (Veenstra 1998:3). Ifølge Chomsky er det ingen som før har kommet med en forklarende teori på hvorfor mennesket tilegner seg språk. Han mener det kommer av at lingvistene opp gjennom tiden ikke har stilt de riktige spørsmålene (Chomsky 1965:5).

Chomsky viste stor interesse for kompleksiteten i språket og det faktum at alle mennesker har en innebygd evne til å lære språk. Han begynte derfor å lete etter en forklaring på menneskers

unike språkevne. Etter en stund kom han frem til ideen om en universell grammatikk, som vil si at mennesker er født med en innebygd språkevne, og at de kan lære hvilket som helst naturlig språk de blir eksponert for (Veenstra 1998:4). Dette impliserer at alle språk har en del til felles. Likevel finnes det åpenbare forskjeller mellom ulike språk. Disse ideene førte til teorien om prinsipp og parameter, som Chomsky presenterte i 1981. Denne innebærer at et språk har universelle prinsipp som gjelder for alle språk, og åpne parametre som varierer fra språk til språk (Åfarli og Eide 2003:18).

Man kan tenke seg en parameter som en lysbryter som enten er «på» eller «av». Når parametrene er «på», sier man at de har verdien pluss. Dersom parameteren er «av», sier man at det har verdien minus. Når barnet har tilegnet seg et gitt språk, kan man si at parameterne er satt. Chomsky definerer de parametriske variasjonene som "a finite space" (2006:14). Det betyr at det bare er et visst antall språk som oppfyller dem. Videre hevder Chomsky at parameterforskjellene er begrenset til funksjonelle elementer i språket, som for eksempel bøyningsaffiks (Chomsky 2006:14). Et illustrerende eksempel på en parameterforskjell finner man i bøyningen av verb i norsk og islandsk. Mens norske verb bare har tempusendelse, bøyes de islandske både etter kongruens og tid. I grammatikken realiseres dette ved at man setter inn et kongruenselement, som kalles AGR-parameteren. Siden norsk ikke har denne parameteren, kan man si at vårt språk har verdien minus på denne parameteren (Åfarli og Eide 2003:148).

På mange måter kan man si at den universelle grammatikken forklarer hvorfor mennesket både er mottakelige for språk og er kompetente språkbrukere på et tidlig stadium i livet, uavhengig om de har tilgang på negativ evidens eller ei. Det er imidlertid viktig å påpeke at den internaliserte grammatikken ikke nødvendigvis var mental eller universell, slik den blir fremstilt i Chomsky (1957). Her er den internaliserte grammatikken beskrevet som et knippe eksplisitte regler som spesifiserer alle de grammatikalske setningene i et språk. Når det er sagt, er det vanlig å bruke termen generativ grammatikk om teorien som er utviklet etter Chomsky (1957) (Åfarli 2000: 28). Jeg henviser derfor både til tanken om den internaliserte grammatikken, og dens mentale og universelle eksistens, når jeg bruker termen generativ grammatikk i denne oppgaven.

1.2 X'-teorien

Innenfor den generative grammatikken finner man X'-teorien. Denne teorien mener at det finnes et fastsatt skjema for alle typer språklige strukturer i alle verdens språk (bl. a. Stowell 1981). Frem til ca. 1980 var det vanlig å regne med at ord fra leksikonet ble satt rett inn i den «ferdige» frasestrukturen. Da antok man at frasestrukturen ble dannet ved egne frasestrukturregler. I *Standard Theory* i Chomsky (1965) ble ulike frasestrukturelle regler presentert. Det ga instruksjoner om hvordan de særskilte frasene skulle se ut, og disse reglene virket uten å se på den strukturelle konteksten (Stowell 1981:9). Det kategoriske regelsystemet definerte både hierarkisk struktur og lineær orden. La oss se på følgende oversikter:

$S \rightarrow NP + \text{predikatfrase}$

$NP \rightarrow (\text{Det}) + N + (S')$

$\text{Predikatfrase} \rightarrow \text{Aux} + VP + (\text{sted}) + (\text{tid})$

Her ser vi at reglene i den tidlige frasestrukturteorien setter visse restriksjoner for hva en frase skal inneholde. Vi ser at S, som står for setning, skal inneholde en nomenfrase og en predikativfrase. NP var regnet som den første utvidelsen av S, som igjen førte til utvidelsen av VP. Vi ser også at det blir gitt klare restriksjoner på hva disse igjen skal inneholde (Stowell 1981:10). Alle de grammatiske kategoriene, for eksempel verb, nomen, adjektiv og adverb, ble delt inn i subkategorier. Hver av disse subkategoriene inneholdt strenge subkategoriske regler, som vi så i eksemplet med NP over (Stowell 1981: 10).

Med disse strukturene på plass, ble ordene plassert inn i strukturen (Åfarli og Eide 2003:43). Når de leksikalske elementene skulle settes inn, var man altså avhengig av at det var samsvar mellom de subkategoriske funksjonene til for eksempel verbet og frasestrukturreglene (Stowell 1981:11). Kort sagt kan man si at den første generative teorien bestod av to sett med regler. For det første hadde man frasestrukturregler med strenge generaliseringene av kategoriene, som vi har sett på ovenfor. For det andre hadde man transformasjonsreglene, som gjaldt når basekomponentene skulle bli til overflatestrukturer (Stowell 1981:11). Det var klare regler for transformasjonen, men disse vil vi ikke gå nærmere inn på her. Det viktigste er å merke seg at frasestrukturteorien på denne tiden genererte en struktur, som de leksikalske elementene ble plassert i (Stowell 1981:11).

Etter hvert fant man ut at de individuelle kategoriene og reglene som tilhørte dem, var for lite restriktive. Det fantes en rekke lingvistiske data som ikke kunne forklares via et slikt skjema. I

1970 kom Chomsky med X'-teorien, som foreslo å fjerne alle de ulike frasestrukturreglene og erstatte dem med generelle og kategori-nøytrale prinsipp (Stowell 1981: 61). Det innebar å fjerne de spesifikke kategoriens egenskapene fra reglene, og erstatte dem med den kategori-nøytrale kjernen X (Stowell 1981:61). X'-skjemaet er ikke avhengig av identiteten til en gitt kategorisk komponent, men er et felles skjema som gjelder for alle fraser i alle språk (Stowell 1981:65). På mange måter kan man si at de tidlige frasestrukturelle reglene var strenge på innhold, men ikke på form. X'-skjemaet er derimot strengt på form, men ikke på innhold.

Det finnes et sett med regler som gjelder for alle fraser i X'-skjemaet. For det første må hver frase følge prinsippet om endosentrisitet, som vil si at de har en kjerne. For det andre består alle fraser av tre komponenter, som betyr at de har en spesifikator, en kjerne og et komplement. For det tredje har alle fraser tre nivå av struktur (Stowell 1981: 70). Disse punktene skal vi se nærmere på i de kommende avsnittene. Det er imidlertid viktig å påpeke at X'-skjemaet endret seg etter Stowell (1981). Frem til begynnelsen av 1980-tallet regnet man med at det eksisterte et ferdig skjema, som de språklige elementene ble satt inn i. Stowell mente derimot at alt hadde utgangspunkt i kjernen, og at strukturen ble bygget nedenfra og opp.

1.2.1 Prinsippet om endosentrisitet

Det finnes flere varianter av X'-teorien i dag, men felles for de fleste teoriene er at de har en kjerne som projiserer opp til et frasenivå. Man ser for seg at alt begynner med kjernen, og at det er denne som bestemmer hvordan frasen vil se ut. Prinsippet om at alle fraser skal ha en kjerne, kalles endosentrisitet (Åfarli og Eide 2003:27). Si for eksempel at kjernen i en frase er *kjøre*. Da vil kjernen projisere til følgende frasenivå:

VP
,
V'
,
V
kjøre

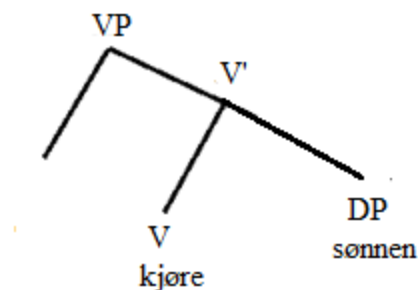
I denne strukturen ser vi at kjernen i frasen er verbet *kjøre*. Det er verbet som er utgangspunktet for hele frasen, og som er grunnen til at V' og VP oppstår. Vi kan altså konkludere med at det er kjernen *kjøre* som projiserer opp frasenivået VP, og at det er

nødvendig med en kjerne for å skape en frase. Som vi ser i strukturen ovenfor, består en frase av tre nivå. Øverst har vi et maksimalt nivå, som her er VP. Under dette finner vi V', som er det mellomliggende nivået. Nederst finner vi ordnivået, som her er kjernen V. Ifølge X'-teorien består alle typer fraser av disse tre nivåene (Åfarli og Eide 2003:29). La oss se på følgende fraser:

NP	PP	AdvP	AP
‘	‘	‘	‘
N’	P’	Adv’	A’
‘	‘	‘	‘
N	P	Adv	A
Sønn	på	aldri	morsom

Eksemplene viser at de ulike frasetyperne alle består av de samme tre nivåene, og at det er kjernen i frasen som projiserer opp til det mellomliggende nivået og maksimalnivået.

La oss si at vi skal utvide frasen over til *kjøre sønnen*. Denne realiseres i strukturen på følgende måte:

Her ser vi at verbet fortsatt er kjernen i frasen, mens *sønnen* danner en ny frase under V'. I forrige eksempel så vi at sønn var NP, altså nominalfrase. Grunnen til at frasen her er en DP, er at det er en full nominalfrase. Denne inneholder determinativ, som er grunnen til at frasen får navnet DP.

Det er flere grunner til at verbet er frasens kjerne i slike uttrykk (Radford m.fl. 2009:257-258). En grunn er at verbfrasen ikke beskriver sønnen, men aktiviteten å kjøre (Radford m.fl. 2009a:257). En syntaktisk forklaring på hvorfor verbet *kjøre* er kjerne, er at frasen har egenskaper som ligner på verbets egenskaper. Se for eksempel på følgende setninger:

1. a) Han har besluttet [å kjøre]

b) Han har besluttet [å kjøre sønnen]

Eksempelsetningene viser at VP-en kan innta samme posisjon som et enkelt verbal. Dette sier oss at verbet er nødt for å være frasens kjerne, og ikke *sønnen* (Radford m.fl. 2009a: 257). Vi ser altså at hele verbfraser kan innta verbalets posisjon i setningen. De kan derimot ikke innta DP-en sin plass i setningen. La oss se på to eksempelsetninger i Radford m.fl (2009a):

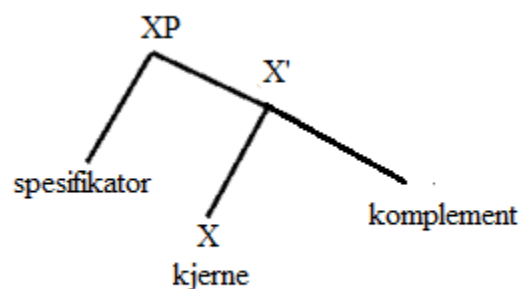
2. a) [Taxes] are at the heart of the debate about policy

b) [*Reduce taxes] are at the heart of the debate about policy (Radford m.fl. 2009a:258, egen utheving).

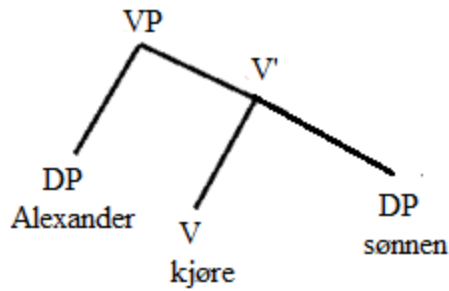
I setning a inntar DP-en *taxes* subjektsposisjonen, noe som bidrar til å gjøre setningen grammatisk. Setning b er derimot ugrammatisk, fordi VP-en *reduce taxes* ikke kan stå i denne posisjonen. Vi regner derfor med at kjernen i setningen over må være verbet *kjøre*.

1.2.2 Tre grunnposisjoner

Hittil har vi sett at X'-skjemaet stiller krav om endosentrisitet og at det finnes tre nivå av struktur. Videre skal vi se at det eksisterer to ulike plasseringer som er knyttet til kjernen. La oss se på basis-strukturen i X'-skjemaet:

Her ser vi at det finnes tre ulike plasseringer: spesifikator, kjerne og komplement. Spesifikatoren blir ofte referert til som <spes, XP> og komplementet som <komp, XP>. La oss se hvordan setningen *Alexander kjører sønnen* realiseres i dette skjemaet:

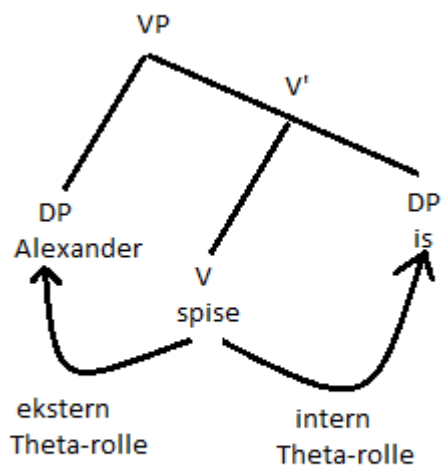

I denne strukturen er DP-en *Alexander* spesifikator i VP, og vi kan derfor referere til denne posisjonen som <spes, VP>. Vi ser at det kun er plass til én spesifikator, noe som kommer av at X'-skjemaet kun tillater to grener ved hvert nivå. Dette kalles kravet om binaritet. Dersom VP-en kunne hatt flere grener knyttet til seg, kunne vi tenke oss at det var plass til flere ledd i spesifikatorposisjon. Dette ville tillatt ugrammatikalske setninger som *Alexander Kari Nils Ola kjører sønnen*. X'-skjemaet umuliggjør slike setninger, ved å stille krav til binaritet og tillate kun én spesifikator per frase. Siden kravet om binaritet også gjelder for V', kan ikke denne ha mer enn to grener knyttet til seg. I strukturen over ser vi at V' har en gren til verbet *kjøre* og en gren til DP-en *sønnen*. Vi ser altså at det ikke er plass til flere komplement. Dette er med på å utelukke setninger som *Alexander kjører sønnen butikken laks*. Alle de tre siste nomenene er DP-er som kunne stått i komplementposisjon, men kravet om binaritet begrenser antallet komplement til ett. Dermed blir slike setninger umulig å konstruere.

1.3 CP-TP-VP-strukturen

I denne oppgaven velger jeg å følge CP-TP-VP-strukturen, som kan formuleres innenfor X'-teorien. Denne tar utgangspunkt i at det finnes tre lag eller nivå i setningen, definert som C-projeksjonen, T-projeksjonen og V-projeksjonen (Åfarli og Eide 2003:71-81). V-projeksjonen er den laveste projeksjonen. Den inneholder verbet og dets spesifikator og komplement. La oss se hvordan setningen *Alexander spiste is*, realiseres i V-projeksjonen:

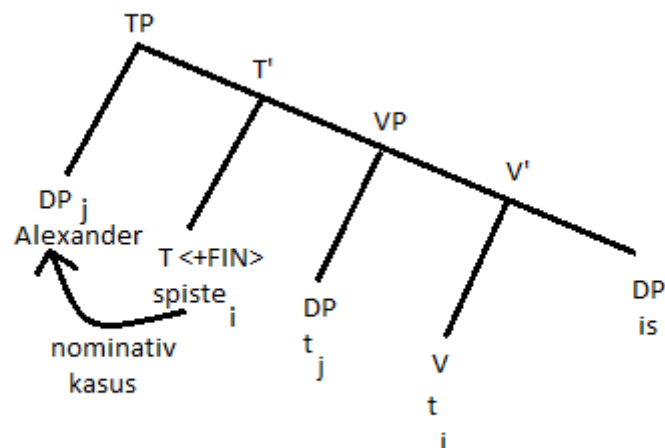
Her ser vi at V-projeksjonen inneholder verbet, som er frasens kjerne, samt spesifikator og komplement til verbet. I X'-teorien regner man med at hvert enkelt verb har en argumentstruktur, som setter krav til hva slags ledd det skal ha rundt seg. Noen verb sin argumentstruktur krever for eksempel et direkte objekt, mens andre ikke krever det (Åfarli og Eide 2003:43). Argumentstrukturen kan også betegnes som at verbet har ulike Theta-roller å dele ut til leddene rundt seg. Vi ser her at verbet *spise* har en valens som spesifiserer en bestemt argumentstruktur. Nærmere bestemt deler det ut intern Theta-rolle til det direkte objektet *is*, og ekstern Theta-rolle til subjektet *Alexander* (se bl.a. Stowell 1981).

Verbets argumentstruktur krever med andre ord at setningen har et subjekt i spesifikatorposisjon og et objekt i komplementposisjon (Åfarli og Eide 2003:41). Siden *spise* er et verb som krever både subjekt og objekt, kaller vi det for et transitivt verb. VP-en gir rom for maksimalt to argument, men det kan også ha færre (obs! konstruksjoner med dobbelt objekt har en mer kompleks struktur, noe jeg ikke går videre inn på her). Et eksempel på slike verb er intransitive verb, som kun tar subjekt og ikke objekt. *Å banne* er et intransitivt verb. Det er helt naturlig for oss å si *han bannet*, mens det blir feil å si **han bannet fotballen*. Her ser vi at verbets argumentstruktur styrer hvilke ledd verbet kan ha knyttet til seg, og at setninger som bryter med argumentstrukturen blir ugrammatikalske. En tredje type verb er de meteorologiske verbene. Denne typen deler hverken ut intern eller ekstern Theta-rolle. Eksempel på et slikt verb er *regne*, som vi kan finne i setninger som *det regner*. I denne setningen finner vi det tomme subjektet *det*, som ikke krever Theta-rolle (Åfarli og Eide

2003:228). Grunnen til at et slikt subjektet forekommer, er at alle finitte setninger i norsk er nødt for å ha subjekt (Åfarli og Eide 2003:191). Den siste verbtypen kaller vi for ergative verb. Denne typen verb inngår i presenteringskonstruksjoner, slik som setningen *Det velta eit tre over bilen min* (Åfarli og Eide 2003:229). Et kjennetegn på de ergative verbene er at de deler ut intern Theta-rolle, men ikke ekstern. Det vil si at disse verbene kun tar innholdsobjekt og ikke innholdssubjekt (Åfarli og Eide 2003:229).

1.3.1 TP-nivået

La oss nå gå over til det neste nivået av struktur, T-prosjeksjonen. I VP-strukturen benyttet jeg infinitivformen av verbet *spise*. Dette gjorde jeg fordi det er oppslagsformen til verbet. For at verbet skal få tempus, må vi legge til et nytt lag i strukturen. Det er her T-prosjeksjonen kommer inn. Dette nivået har analyse av tempus som sin viktigste oppgave, derav navnet T-prosjeksjon. Den kan også kalles I-prosjeksjonen, av ordet infleksjon (bøyning) (Åfarli og Eide 2003: 60). La oss ta en titt på hvordan strukturen vil se ut etter at T-prosjeksjonen er satt inn:

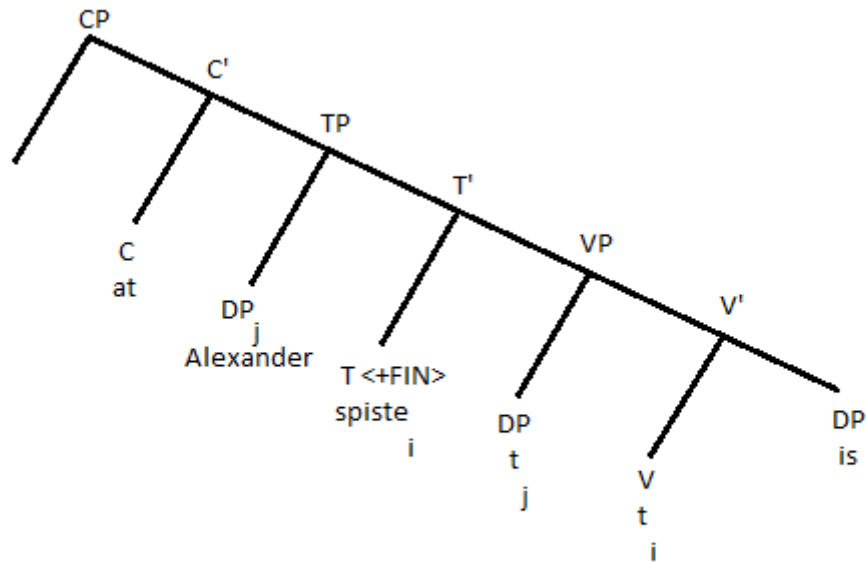
Her ser vi at verbet har skiftet form fra *spise* til *spiste*. Grunnen er at verbet har flyttet til T-posisjonen, hvor det har fått tempus. Som nevnt er oppgaven til T å gi tempus til verbet. Her ser vi at T er ladet med <+FIN>. T <+FIN> kan ha verdiene presens eller preteritum. I norsk regnes et verb som finitt når det er bøyd i presens eller preteritum, og verbet blir dermed finitt ved å flytte til T (Åfarli og Eide 2003:359). Det er viktig å legge merke til at det kun er ett verb som kan flytte til T-posisjonen, og det er alltid det første verbet i setningssekvensen. Dermed har hver setning kun ett finitt verb (Åfarli og Eide 2003: 57). Det kan være relevant å spørre seg om hvorfor verbet ikke kan motta tempus fra T mens det fortsatt er plassert i V.

Svaret er at man i generativ syntaks anser mange syntaktiske relasjoner og prosesser som lokale, det vil si at de bare gjelder konstituenten som står nære hverandre i strukturen. Derfor må verbet flytte opp til T for å motta tempus (Åfarli og Eide 2003: 58).

Videre ser vi at subjektet *Alexander* har flyttet fra sin posisjon i <spes,VP> til <spes,TP>. Det er to grunner til at subjektet har flyttet. For det første må subjektet flytte for å komme foran verbet. For det andre må en fonetisk realisert DP, slik som *Alexander*, ha kasus. Det mottar den her fra T <+FIN> (Åfarli og Eide 2003:103). DP-en tilordnes kasus via en mekanisme som kalles spesifikator-kjerne-kongruens. Denne mekanismen sikrer at egenskapene til kjernen overføres til kjernens spesifikator. Med andre ord er det egenskapene i T <+FIN> som avgjør om subjektet i <spes,TP> mottar kasus (Åfarli og Eide 2003:108). At subjektet her mottar nominativ kasus utelukker også ugrammatikalske setninger som **Ham spiste is*. I denne setningen er subjektet bøyd i akkusativ i stedet for nominativ. Akkusativ tilordnes ikke via spesifikator-kjerne-kongruens, og subjektet kan derfor ikke motta akkusativ i <spes, TP> (Radford 2009a: 265). I tillegg må leddet i <spes, TP> kongruere med kjernen i T i person og tall i visse språk. Ta for eksempel det engelske verbet *have*. Dersom *he* står i <spes,TP> må verbet være *has*, mens verbet må ha formen *have* hvis *they* står i spesifikatorposisjon (Radford m.fl. 2009a:264). For å oppsummere kan vi si at T-projeksjonen er en nødvendig projeksjon for tilordning av kasus til den fonetisk realiserede DP-en og tempus til verbet, samt for å oppnå kongruens mellom verbet og leddet i spesifikatorposisjon, dvs. subjektet.

1.3.2 CP-nivået

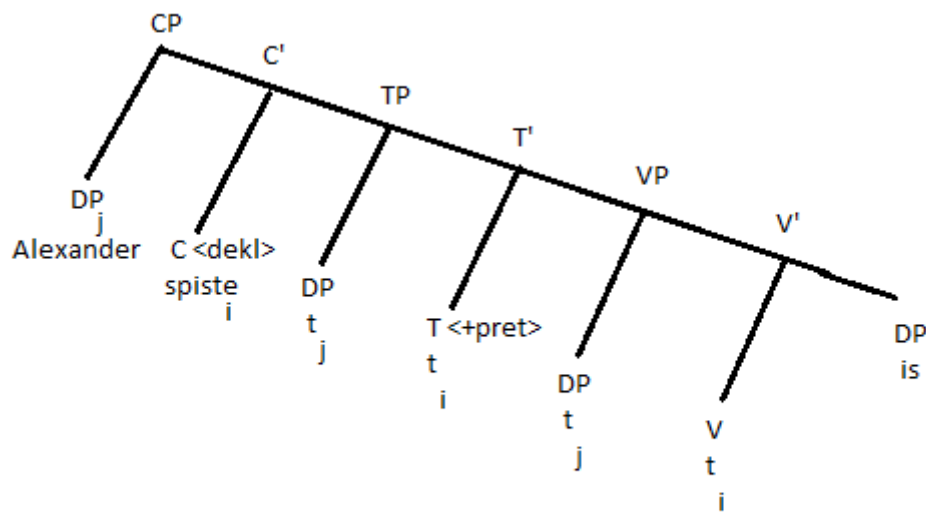
Spørsmålet er nå hva man gjør med setninger som *Hun visste [at Alexander spiste is]*, der vi finner en undersetning innledet av en subjunksjon. Ved å ta enda en titt på TP-strukturen over, ser vi at det ikke er plass til subjunksjonen i denne. Dermed trenger vi C-projeksjonen:

I denne strukturen ser vi at det er plass til subjunksjonen i C. C-en står for *complementizer*, som betyr subjunksjon. Vi trenger altså CP-nivået for å konstruere setninger som åpnes med en subjunksjon. I hovedsetninger er det finitt verb som plasserer seg i C, mens i undersetninger med subjunksjon er plassen reservert for subjunksjonen (Åfarli og Eide 2003:73).

Dette fører oss til spørsmålet om hva som motiverer C-projeksjonen i hovedsetninger, siden disse ikke innledes med en subjunksjon. Et svar kan være at man trenger C-projeksjonen for å definere setningens språkhandlingsverdi. I hovedsak finnes det tre språkhandlingstyper: Deklarative setninger (påstand), interrogative setninger (spørsmål) og imperative setninger (ordre). Derfor kan C være fylt med verdien <dekl>, <interrog> eller <imp>. Fordi C-projeksjonen bestemmer hvilken språkhandlingsverdi setningen skal ha, kaller vi den også for en funksjonell projeksjon.

La oss se på hvordan setningen *Alexander spiste is* realiseres i CP-TP-VP-strukturen:

Strukturen viser oss at C avgjør setningens språkhandlingsverdi. Siden C i dette tilfellet har verdien <dekl>, er det en deklarativ setning som realiseres i strukturen. I tillegg ser vi at verbet kun tillater ett ledd foran seg i strukturen. Dette forklarer V2-fenomenet i norsk, som innebærer at det finite verbet alltid står som andre konstituent i deklarative hovedsetninger i norsk (Åfarli 2000:106).

Jeg velger å bruke CP-TP-VP-strukturen som mal for analysene i denne oppgaven, fordi jeg synes at den forklarer mange av operasjonene som skjer i konstruksjonen av en grammatisk setning. V-projeksjonen gir en forklaring på hvorfor verbet projiserer opp til frasenivå med komplement og spesifikator, basert på Theta-rollene til verbet. T-projeksjonen svarer på hvordan verbet mottar tempus, hvordan subjektet får og bøyes i kasus, og hvorfor det eksisterer kongruens mellom verb og leddet i spesifikatorposisjon. Til slutt gir C-projeksjonen oss en forklaring på hvor subjunksjonen plasseres i strukturen, samt hvilken type språkhandlingsverdi setningen har. Den gir oss også en forklaring på V2-fenomenet. Det er viktig å nevne at både C-, T- og V-projeksjonen er laget i pakt med X'-skjemaet, som jeg introduserte tidligere. Det viser på en slående måte relevansen til en uniform X'-teori, som postulerer spesifikator, kjerne og komplement som et basis-skjelett.

2.0 Setningsadverbial-typologi og distribusjon

Hittil har vi tatt for oss det teoretiske bakteppet for oppgaven. I den følgende delen skal vi konsentrere oss om setningsadverbialet. Det er et komplekst ledd, og det kan være vanskelig å gi en god beskrivelse av hva som definerer et SA. I det følgende prøver jeg å avgrense setningsadverbialene fra andre ledd ved å se på semantikk, form og distribusjon. Jeg begynner med de semantiske egenskapene. Først skal vi se på Vassenden (1993) og Faarlund et. al (1997) (= NRG) sin typologisering av setningsadverbial. Deretter ser vi på Heggelund sin inndeling. Både Vassenden, *NRG* og Heggelund har fokus på det semantisk/pragmatiske aspektet. Etter at vi har sett på de semantiske egenskapene ved SA, går vi over til å se på de formelle egenskapene. Her vil jeg gå nærmere inn på hvilke formkategorier SA kan tilhøre. Til slutt skal vi se på setningsadverbialets distribusjon i setningsstrukturen, og undersøke om det finnes noen faste plasseringer for SA.

Setningsadverbial står som en nærmere beskrivelse eller modifikasjon til setningen (NRG: 808). Det vil si at leddet påvirker innholdet i setningen, ved å enten beskrive eller modifisere det. I gruppen av setningsadverbial finner vi nektende setningsadverbial, temporale setningsadverbial, modale setningsadverbial og tekstbyggende setningsadverbial (Vassenden 1993:98-101). De nektende setningsadverbialene er trolig de mest brukte. I denne gruppen finner vi SA-ene *ikke*, *aldri*, *knapt*, *neppe* osv. Denne typen setningsadverbial blir brukt til å nekte ytringens innhold, slik som i setningen *De ble ikke enige* (Vassenden 1993:98).

De temporale setningsadverbialene er derimot knyttet til tidsaspektet. Eksempel på slike setningsadverbial er *alltid*, *sjelden*, *aldri* og *ofte* (obs! Her ser vi at *aldri* både tilhører gruppen av temporale SA og nektende SA. Det er viktig å merke seg at setningsadverbial i prinsippet kan tilhøre mer enn en semantisk gruppe). Funksjonen til denne typen SA er å knytte setningsinnholdet til tidspunkt eller tidsrom i verden rundt oss. Med andre ord bruker vi slike setningsadverbial til å presisere forholdet mellom innholdet i setningen og det tidsrommet den refererer til (Vassenden 1993: 99).

De modale setningsadverbialene er uttrykk som vi bruker for å informere om hvordan vi ønsker at innholdet i setningen skal oppfattes. Disse SA-ene gir oss for eksempel informasjon om setningsinnholdet er sikkert eller noe senderen tenker seg som mulig eller ønskelig. La oss se på følgende setninger: *Obama er garantert rik*, *Obama er kanskje rik*, *Obama er*

forhåpentligvis rik. Ved å sette inn ulike modale setningsadverbial, ser vi at setningsinnholdet påvirkes. I den første setningen bruker senderen setningsadverbialet til å slå fast innholdet som sikkert, mens i de to andre setningene ser vi at det er noe som er mulig eller noe senderen tenker seg (Vassenden 1993: 99-100). Den siste gruppen av setningsadverbial er de tekstbyggende setningsadverbialene. Disse binder setningene sammen til tekster. I denne gruppen finner vi setningsadverbial som *nemlig, derfor, først, deretter og til slutt* (Vassenden 1993:100-101).

2.1 Heggelunds typologisering: Konjunksjonelle og disjunksjonelle SA

Ifølge Heggelund kan man vagt definere SA som «adverbial som på ein eller annan måte bestemmer heile setningen» (Heggelund 1981). For en mer spesifisert definisjon, støtter han seg til Vinje (1970), som hevder at SA

«karakteriserer hele setningen og har ikke noe særlig tilknytning til et enkelt ledd (...). Inholdet (sic.) er nektende, bekreftende eller tvilende, eller de kan gi sammenhengen med en annen del av konteksten» (Vinje 1970:88).

Denne definisjonen samsvarer i stor grad med NRG sin definisjon, som sier at SA beskriver eller modifierer innholdet i setningen (NRG:808). Vinje definerer videre SA som et ledd uten betydelig tilknytning til et enkelt ledd, og som kan nekte, bekrefte eller så tvil om innholdet i setningen. Heggelund mener likevel at denne definisjonen er for vid til å identifisere alle setningsadverbial og bare dem. Altså mener han at det behøves en smalere definisjon av SA, for å avgrense dem fra andre typer adverbial. Derfor deler Heggelund setningsadverbialene i to undergrupper etter funksjon (Heggelund 1981: 63).

Den første gruppen er konjunksjonelle setningsadverbial. Elementene i denne gruppen har som funksjon å binde sammen ulike setninger eller ”å uttrykkja den realt-logiske samanhengen i framstillinga” (Heggelund 1981:64). Følgende tekst illustrerer bruken av konjunksjonelle setningsadverbial:

3. *Jon tok seg eit kakestykke til lunsj. Han har dessutan smilt i heile dag. Eg vil derfor tru at han har gjort det bra på eksamen. Hanne fekk derimot eit dårleg resultat.*

Eksempelteksten viser oss hvordan setningsadverbialene er med på å skape en logisk sammenbinding mellom setningene. Se for eksempel på setning tre, hvor senderen trekker slutningen om at Jon har gjort det bra på eksamen, på basis av innholdet i de to foregående setningene. Vi ser at setningsadverbialene skaper sammenheng på tekstnivå. Eksempel på

andre konjunksjonelle setningsadverbial er *bare, derimot, dernest, ellers, heller, især, likevel, nettopp, også, omvendt, på den andre siden, til tross for, trass i og videre* (Heggelund 1981: 63-68).

Det som skiller disjunksjonelle og konjunksjonelle SA-er, er at de den første gruppen i større grad er skilt fra den setningen de står i. Dette ser vi ved å gjøre om en setning med SA til et spørsmål:

4. a) «Blir det Høgre-siger ved valet? *Sannsynlegvis*» (Heggelund 1981:69, egen uthevelse)

Her ser vi at SA-et *sannsynligvis* kan stå som svar på spørsmålet, og vi kan dermed slå fast at det er et disjunksjonelt SA. Et konjunksjonelt SA kan derimot ikke stå som svar på et spørsmål:

- b) «Kjem du i kveld? **Dessutan*» (Heggelund 1981:69, egen uthevelse)

Syntaktisk kan man altså teste om setningsadverbialene er disjunksjonelle eller konjunksjonelle ved hjelp av en spørretest (Heggelund 1981: 68). Vi ser at de konjunksjonelle SA-ene er nødt for å stå innenfor en setning, mens de disjunksjonelle også kan brukes som et selvstendig svar på et spørsmål.

De disjunksjonelle setningsadverbialene kan igjen deles i to undergrupper. Den første gruppen kaller Heggelund for modale setningsadverbial. Denne typen SA uttrykker senderens innstilling til setningsinnholdet (Heggelund 1981:69), slik som i følgende eksempler:

5. a) *Han smilte heldigvis*
b) *Eg fekk gledelig nok vite at han hadde gjort det bra på eksamen*
c) *Hanne hadde dessverre fått eit dårlegare resultat*

I disse setningene viser senderen sin innstilling til setningsinnholdet ved å bruke ulike modale setningsadverbial. Andre setningsadverbial i denne klassen er *absolutt, antagelig, forhåpentligvis, formodentlig, ikke, kanskje, neppe, sannsynligvis, beklageligvis, ergerlig nok, forståelig nok* osv. (Heggelund 1981:75).

Den andre undergruppen av disjunksjonelle SA er pragmatiske setningsadverbial. Heggelund definerer disse som «setningsadverbial som uttrykker avsendaren si vurdering av

setningsforma eller aktiviserer tilhøvet til mottakeren» (Heggelund 1981: 69). Denne typen SA fokuserer altså på selve taleakten, enten det gjelder formuleringen eller forholdet til mottakeren. De fleste av de SA-ene jeg tar for meg i del 3, tilhører denne gruppen. Eksempelsetningene under viser pragmatiske SA som henviser til uttrykksmåten:

6. a) «En skoledag på seks timer for en 1.klassing er *kort og godt* for mye» (Heggelund 1981:76, egen uthevelse)
- b) «Eg er *beint ut sagt* forundra over kritikken som har kome frå ulike hald» (Heggelund 1981:76, egen uthevelse)

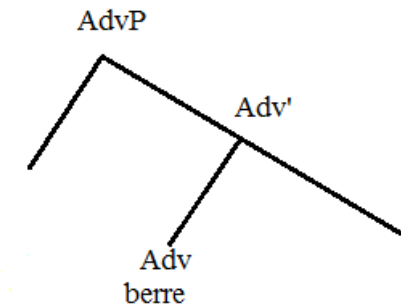
Både *kort og godt* og *beint ut sagt* setter søkelyset mot uttrykksmåten og er med på å gjøre ytringen mer eksplisitt. På en måte kan man kanskje si at slike SA fungerer som metakommentarer, ved at senderen kommenterer sin egen uttrykksmåte. Eksempel på lignende SA er *for å være helt ærlig, ærlig talt, for å være litt slemme* osv. Som nevnt kan de pragmatiske SA-ene også henwise til forholdet til mottakeren. Disse setningsadverbialene gir mottakeren et hint om hvordan ytringen skal oppfattes (Heggelund 1981:77). I denne gruppen finner vi SA-er som *jo, vel, som du vet, og som kjent* (Heggelund 1981:78-79).

2.2 Formell realisering av SA

Setningsadverbialene hører til et bredt spekter av formkategorier. Vanligvis viser de seg i strukturen som adverbfraser, adjektivfraser, preposisjonsfraser eller leddsetninger (NRG: 809). Ifølge Åfarli og Sakshaug har setningsadverbialene i prinsippet samme formelle realisering som predikatsadverbialene, men de er mye oftere enn disse realisert som en adjektiv- eller adverbfrase (Åfarli og Sakshaug 2006: 52).

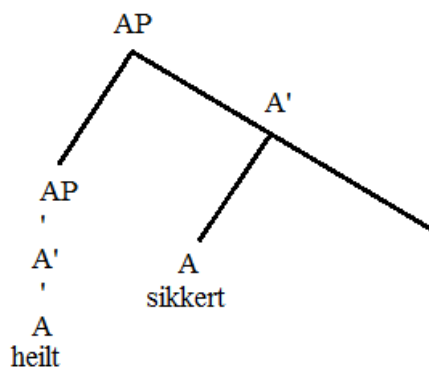
Under ser vi illustrasjoner av hvordan de ulike formtypene av setningsadverbial realiseres i X'-skjemaet:

7. a) Adverbfrase: «Du skal *berre* gjere som eg seier» (NRG:813, egen uthevelse).

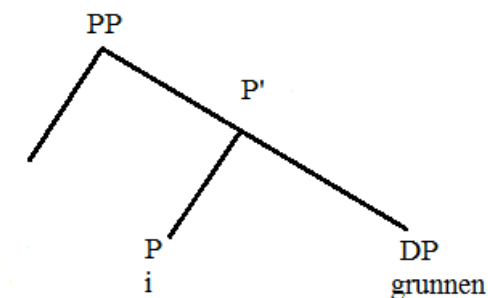
Her ser vi at adverbet er kjernen, som projiserer opp hele frasen og gir den navnet AdvP. Spesifikator- og komplement-posisjonen står i dette tilfellet tomme.

b) Adjektivfrase: «Han vil *heilt sikkert* gå igjen med ei gong» (NRG:813, egen uthevelse).

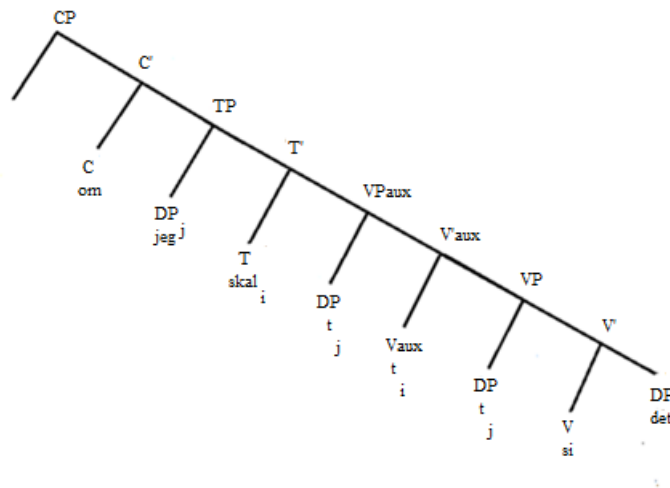
Strukturen viser at *heilt sikkert* blir realisert som en adjektivfrase. Vi ser at *sikkert* er frasens kerne, og at adjektivet *heilt* fyller spesifikatorposisjonen.

c) Preposisjonsfrase: «Det var *i grunnen* det verste» (NRG: 813, egen uthevelse).

I denne strukturen ser vi at kjernen er en preposisjon, som projiserer opp en preposisjonsfrase. DP-en *grunnen* danner komplementet. Siden P er en kausustilordner, mottar DP-en kasus fra kjernen P via styring. Grunnen til at P kan tilordne kasus til DP her, er at P er en kjernekategori som har DP som komplement (Åfarli og Eide 2003:103).

d) Leddsetning: Det var, *om jeg skal si det*, et frekt påfunn.

Eksempel d viser at en leddsetning kan fungere som SA. Strukturen viser at en helt vanlig leddsetning kan innta setningsadverbialets plass i setningsstrukturen.

Hittil har vi sett at SA kan realiseres formelt som en AP-frase, en AdvP-frase, en PP-frase og en leddsetning. I tillegg til disse kategoriene kan setningsadverbialene være sammensatt av "ein del ordkombinasjonar som saman dannar faste uttrykk" (NRG: 809). Disse skal vi se nærmere på når vi diskuterer den interne strukturen til den verbale SA-typen, men aller først skal vi undersøke setningsadverbialets distribusjon i setningsstrukturen. Dette for å kunne avgrense SA fra andre setningsledd.

2.3 Setningsadverbialets distribusjon i setningsstrukturen

Setningsadverbialets distribusjon har vært et interessant tema for grammatikere langt tilbake i tid. Den variable plasseringen gjør det vanskelig å gi en klar definisjon av distribusjonen til denne funksjonskategorien, og i eldre grammatikker har det vært en tendens til å gjøre leddet mindre mobilt enn det i virkeligheten er (Heggelund 1981: 55 og 88). Ifølge NRG har setningsadverbialet sin faste plass i midtfeltet, altså etter det finite verbet eller foran hele verbalet:

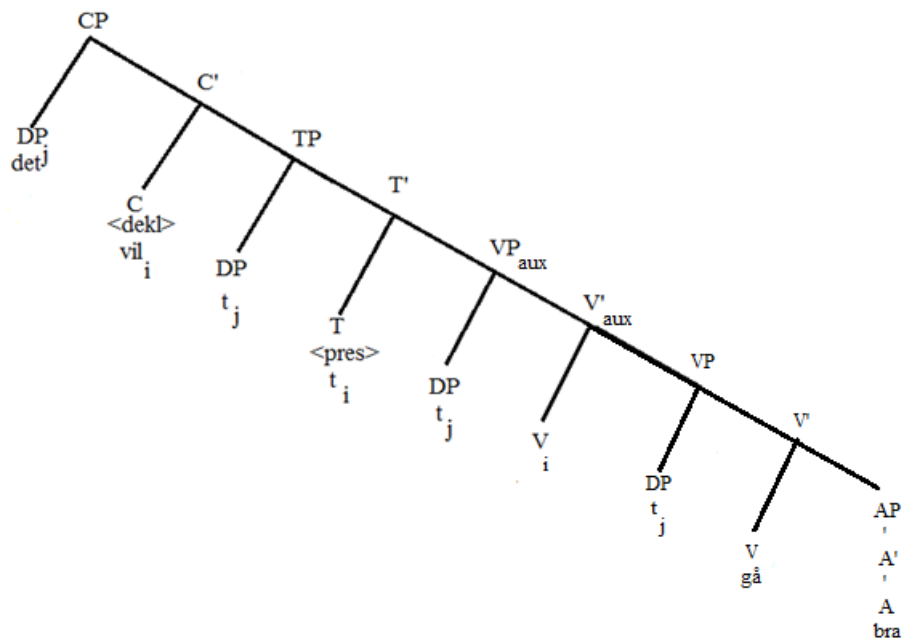
8. a. "Derfor kan eg *ikkje* ha lagt boka på plass"
 b. "Viss eg *ikkje* har lagt boka på plass"

(hentet fra NRG:40, egen uthevelse).

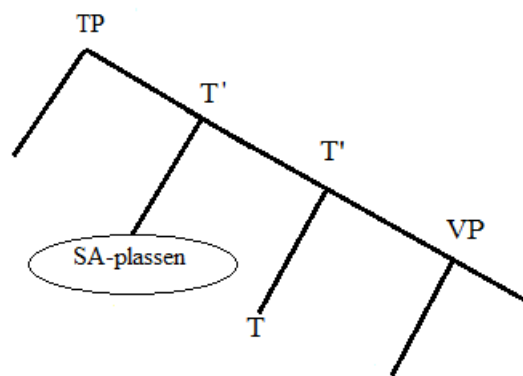
Som eksemplene viser, begynner midtfeltet enten med det finite verbet eller med subjektet, og slutter før det infinite verbet. *Nok* er et setningsadverbial som bare kan stå i denne posisjonen (Heggelund 1981:89). Et eksempel er setningen *Det vil nok gå bra*. Dersom vi forsøker å plassere det først i setningen, blir setningen ugrammatisk: **Nok vil det gå bra*. Ved å flytte det til sluttposisjonen, ser vi at setningen skifter betydning: *Det vil gå bra nok*. Det kommer av at *nok* ikke lenger opptrer som et SA i denne posisjonen. Videre er det viktig å påpeke at plasseringen av SA varierer med setningstypen. En hovedregel er at SA står før det finite verbet i undersetninger, mens det i hovedsetninger kommer etter finitt verb i setningsstrukturen (Åfarli og Sakshaug 2006: 54)..

2. 3.1 Setningsadverbialets realisering i X'-skjemaet

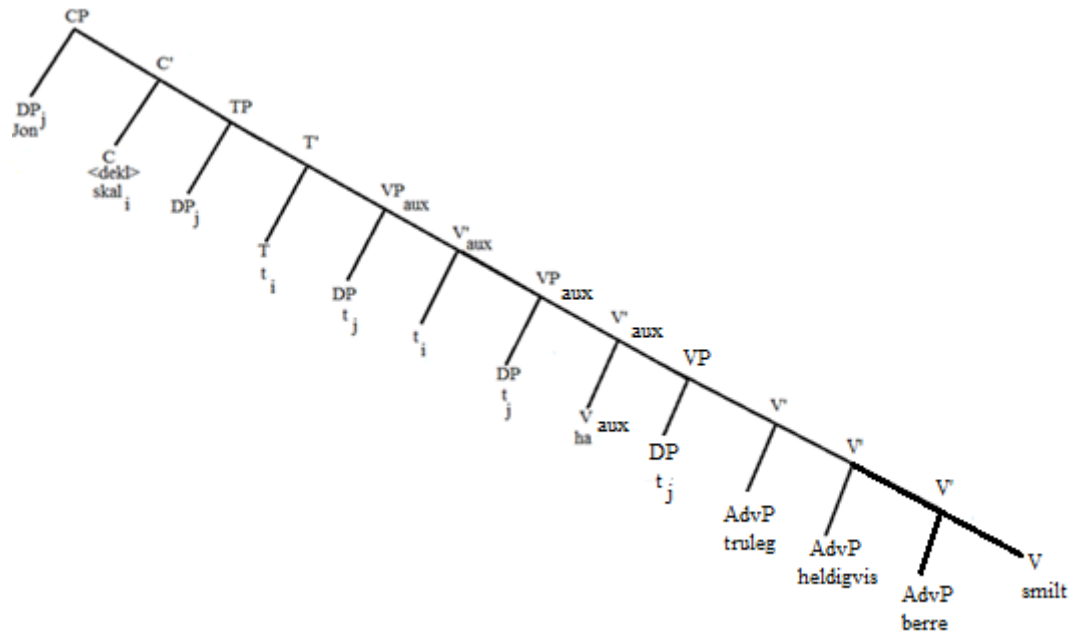
Før vi undersøker setningsadverbialets plassering i trestrukturen, skal vi først gjenta hvordan en setning uten SA blir realisert. I X'-skjemaet realiseres setningen *det vil gå bra* på følgende måte:

Her ser vi at subjektet og det finite verbet har flyttet til C-projeksjonen via T-projeksjonen, mens det ikke-finite verbet *gå* fortsetter å stå i V. Dette innebærer at setningsadverbialet må være plassert under C-projeksjonen og over V-projeksjonen i setningen *Det vil nok gå bra*. Hovedregelen for den frasestrukturelle posisjonen til et setningsadverbial er at det blir plassert under T-projeksjonen (Åfarli og Eide 2003: 67 og 88). Fordi denne projeksjonen allerede er fylt med spor fra subjektet i <spes, TP> og spor fra det finite verbet i T, må strukturen lage plass til et nytt segment av T' for plassering av SA. En sier derfor at SA blir venstreadjungert til T':

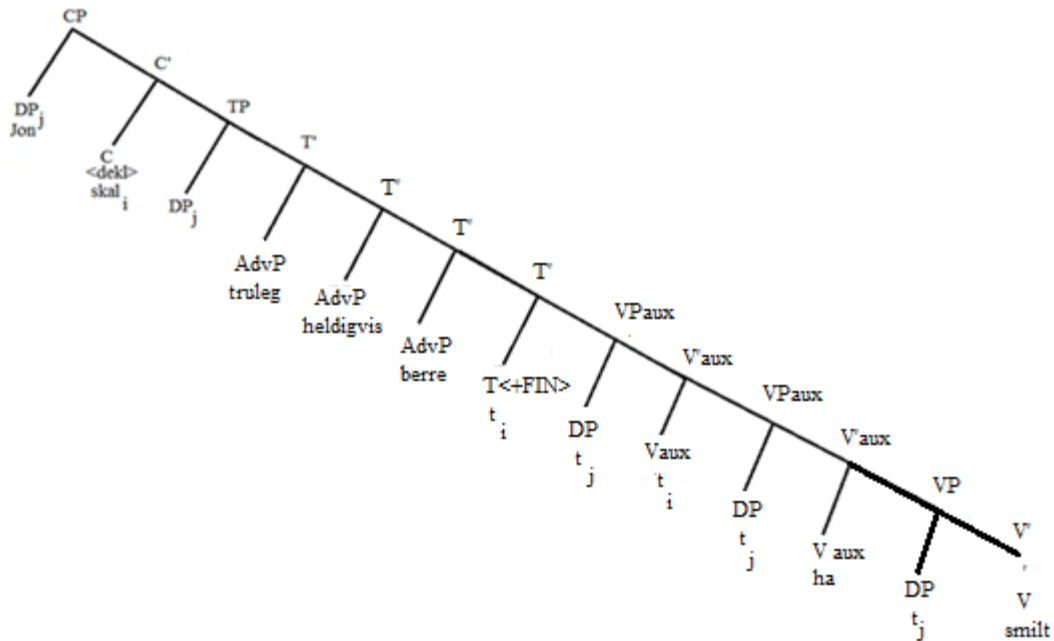

Kanskje kunne man tenke seg at setningsadverbialet ble adjungert i VP i stedet for i TP. En indikasjon på at det er umulig, er den ugrammatikalske setningen **Jon skal ha truleg heldigvis berre smilt*.

Her ser vi at setningsadverbialene er adjungert under V' etter verbene *skal* og *ha*, noe som hadde vært naturlig dersom de kunne adjungeres fritt inn under V-projeksjonen.

Grammatiske setninger tillater bare ett verb foran setningsadverbialet i strukturen. Setningsadverbialene kan derfor ikke plasseres inn under VP, som kan inneholde flere verb. T-projeksjonen avgrensner antall verb foran setningsadverbialet til ett, fordi kun ett verb kan flytte til C. Det er dermed en naturlig plassering for SA (Åfarli og Eide 2003:90-91). Dette illustreres i trestrukturen under:

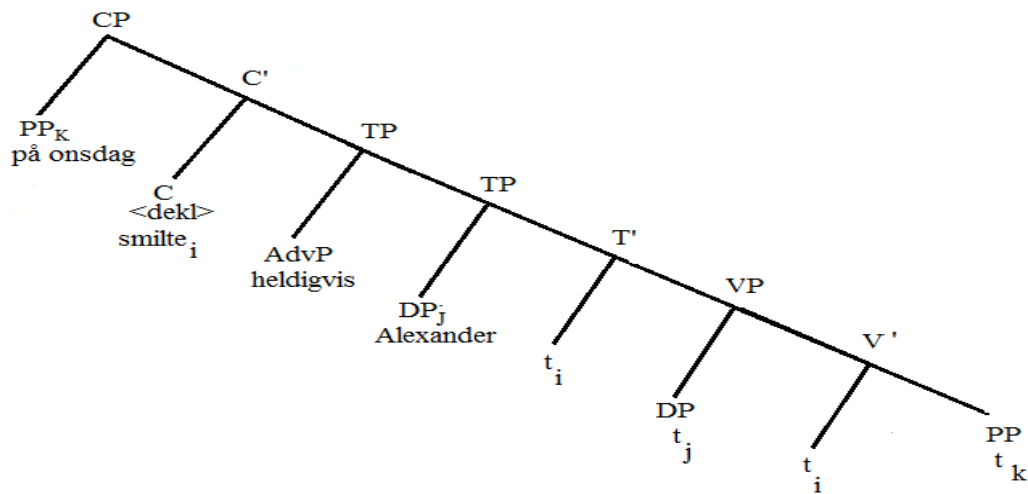
Et annet argument som taler mot plassering av SA under VP, er at SA ikke kan tematiseres som en del av verbfrasen. Se på setningen [*Smile breitt på festen*] ville Jon heldigvis gjere. Her ser vi at PA-et *på festen* er tematisert sammen med resten av VP-frasen i ei grammatisk setning. Om vi prøver å sette inn et SA og tematisere det sammen med VP-frasen, ser vi snart at setningen blir ugrammatisk: *[*Heldigvis smile breitt på festen*] ville Jon gjere. SA må altså venstreadjungeres under TP, ikke VP (Åfarli og Eide 2003:91).

Plassering av SA under TP i T sikrer også at SA kommer foran det finitte verbet i undersetninger, siden det finitte verbet i disse setningene maksimalt flytter til T. Et eksempel er *Dei sa at Jon heldigvis smiler ofte*. I hovedsetninger kommer derimot SA ofte etter det finitte verbet, som skjer automatisk med SA adjungert i T (Åfarli og Eide 2003:76).

2.3.2 Plasseringer tidlig i leddrekkefølgen

Hittil har vi sett at setningsadverbialet blir adjungert inn under T' i strukturen, slik at det kommer etter subjektet. Se så på denne setningen: *På onsdag smilte heldigvis Alexander*. Med utgangspunkt i treanalysen over ser vi at setningsstrukturen ikke blir riktig realisert her. I eksempelsetningen står setningsadverbialet til venstre for subjektet, mens SA ovenfor ble plassert til høyre for subjektet. Vi må derfor gå ut fra at det finnes et annet adjungeringspunkt for setningsadverbial. Siden <spes, TP> er fast plass for subjektet (med mindre det har lagt igjen et spor der og flyttet til <spes, CP>), og det finitte verbet i hovedsetninger alltid står i C,

er setningsadverbialet nødt til å stå mellom C og TP. En naturlig plassering må derfor være adjungering til TP:

Den endelige regelen for plassering av SA er altså: Et SA kan enten være ventreadjungert til T' eller til TP. Regelen sier at det finnes to plasser for distribusjonen av setningsadverbialet i strukturen. Det skal derfor være mulig å fylle begge posisjonene i en og samme setning. Konstruksjoner som *På onsdag smilte heldigvis Alexander trolig bredt* og *På onsdag var heldigvis Alexander ikke sur* er bevis på dette. Denne setningen inneholder et SA foran subjektet og et etter, og har dermed fylt de to mulige posisjonene for SA i norsk setningsstruktur (Åfarli og Eide 2009: 93). Det er viktig å påpeke at hovedregelen er at SA er adjungert under T', så langt det lar seg gjøre. I de tilfellene hvor subjektet har flyttet til <spes, CP>, er det i grunnen umulig å se om det står adjungert til TP eller T', men da regner man med at SA følger hovedregelen og blir plassert under T' (Åfarli og Eide 2003: 93).

De fleste setningsadverbial kan tematiseres og dermed stå i forfeltet. Da blir setningsadverbialet tematisert opp til <spes, CP> og danner første ledd i setningen: "[Egentlig] finnes det jo mange andre metoder for å prøve studentenes kunnskaper" (henta fra eksamensoppgavesett i NORD2308 (NTNU) 04.06.09, min markering). Samtidig vet vi at setningsadverbialet i noen tilfeller kan danne slutten av en frase, slik som i setningen "Trymskvadet er det enklaste eddadiktet, absolutt" (henta frå Heggelund 1981:90). Dette er mulig fordi denne posisjonen er en «ekstraposisjon» utenfor setningen (Heggelund 1981:90).

2.3.3 Statusen som adjungert ledd

Setningsadverbialet har status som et adjungert ledd. Det innebærer at det er et «tilleggsledd» som blir inkludert selv om X'-skjemaet ikke ser ut til å passe. Adjungerte ledd er ikke bestemt av argumentstrukturen til verbet, og de er som oftest enten predikatsadverbial eller setningsadverbial (Åfarli og Eide 2003:32).

Den generative analysen setter ingen grenser for hvor mange ledd som kan adjungeres inn i strukturen. I teorien kan T-prosjeksjonen doble seg gang på gang, og stadig flere adverbialledd kan hekte seg på (Åfarli og Eide 2003: 89). Det er derfor naturlig at det kan finnes mange setningsadverbial i en og samme setning. Mens vi ikke tillater mer en ett subjekt, ett direkte objekt eller ett indirekte objekt i norsk setningsstruktur, er det ingen avgrensning for hvor mange setningsadverbial en setning kan inneholde (Åfarli og Eide 2003: 87). En bloggskriver formulerte følgende på hjemmesiden sin: ”Det var heldigvis ikkje mine som vart sletta”(Kvam 2011). Selv om setningen allerede inneholder to setningsadverbial, kan man uten problem sette inn et til: *Det var heldigvis truleg ikkje mine som vart sletta*. Å doble forekomsten av subjektet eller objektet ville blitt ugrammatisk, mens det for setningsadverbialet ser ut til å være uproblematisk og en del av derivasjonen til leddet (Åfarli og Eide 2003: 88).

Selv om flere setningsadverbial kan adjungeres inn i setningen, finnes det sannsynligvis reguleringer for rekkefølgen innenfor adjungeringssekvensen (Åfarli og Eide 2003: 88). Ifølge Heggelund eksisterer det en tydelig rekkefølgepreferanse mellom ulike typer SA. Han mener å se et system i at setningsadverbialet *ikke* ofte står sent i midtfeltet, etter disjunksjonelle og konjunksjonelle setningsadverbial, og at tyngre setningsadverbial blir plassert til slutt (Heggelund 1981: 93). Til gjengjeld kan man sette spørsmålsteget ved om det eksisterer et så klart system. Se bare på dette eksemplet fra 1921, som like fullt er grammatisk i dag: «Om det gjaldt livet, kunde eg ikkje ha været slik nu. Ikkje elles heller forresten» (Heggelund 1981:93). Her ser vi at leddstillingsregelen til Heggelund ikke er gjeldende. Konklusjonen er at det må eksistere en preferanse i rekkefølgen mellom ulike setningsadverbial, men at det er usikkert om det finnes en entydig leddstilling.

3.0 Den interne strukturen til verbale SA

Hittil i oppgaven har jeg undersøkt X'-skjemaet og setningsadverbialiet som ledd. I dette kapitlet vil jeg bruke X'-skjemaet for å finne en analyse av verbale setningsadverbial. Tidligere så vi at setningsadverbialiet formelt kan realiseres som en adverbfrase, en adjektivfrase, en preposisjonsfrase eller en leddsetning (NRG: 809- 812). Ifølge NRG finnes det i tillegg «ein del faste ordlag av andre slag som også fungerer som setningsadverbial» (NRG:813). Innenfor denne gruppen setningsadverbial finner vi mange ulike fraser, som for eksempel uttrykkene *til og med, først og fremst, kort og godt, så å si* og *vel å merke* (NRG:813). Blant disse faste uttrykkene finner man også fraser som inneholder partisippformer av verb. Slike verbale setningsadverbial er blant annet *kort sagt, mildt sagt, ærlig talt, mellom oss sagt, slik sett, i parentes bemerket, rettere sagt, beint ut sagt, rett ut sagt, alvorlig talt, oppriktig talt, mildt bedømt og kort fortalt*. Vi ser at alle uttrykkene begynner med et karakteriserende adjektiv, adverb eller en preposisjonsfrase, og avsluttes med et verb i partisippform. Det er slike SA-fraser som vil stå i fokus i resten av denne oppgaven.

De verbale SA-ene kan eksempelvis opptre i setningsstrukturen på følgende måter:

- 9 a) For *kort sagt* er vårt land fortsatt en olje stat (sic) (Karpe Diem, 2013)
- b) Vi mener *kort sagt* at både nybyggets utforming og framgangsmåten for nabovarselet er hensynsløst (...) (Daastøl og Daastøl, 2004).
- c) (...) som Groucho *i parentes bemerket* har sagt var deres morsomste arbeid i brødrenes karriere (Wikipedia, 2013).
- d) *I humoristisk parentes bemerket* kan «pursuit med pause» føre tanken i retning av engelske aristokraters intense revejakt (...) (Språkrådet, 2011).
- e) Citroën hadde *alvorlig talt* ikke trengt å gjøre Picasso fullt så myk (Reime, 2013).
- f) Den perspektivløse troen som gjennomsyrrer alle de borgerlige partiene om at private alternativer er løsningen på landets velferdsoppgaver er, *mildt bedømt*, naiv (Saastad, 2013).
- g) Til slutt blir man *rett ut sagt* lettet når skuespillerne får anledning til å si en setning eller to (...) (Selås, 2013).

Vi ser at samtlige uttrykk inntar de plasseringene som vi tidligere kategoriserte som SA-plassene i setningen. Fordi vi definerte SA i forrige delkapittel, vet vi at vi kan kategorisere de faste uttrykkene som SA, selv om de ikke passer med de formelle kategoriene som er vanlig for dette setningsleddet.

Grunnen til at faste uttrykk som *kort sagt* kategoriseres som SA, er nettopp at de inntar setningsadverbialets plass i setningsstrukturen. Setningen *Hun sier kort sagt at boka var underlig* ville blitt ugrammatisk dersom setningsadverbialet stod i slutfeltet: **Hun sier at boka var underlig kort sagt* (obs! Setningen kan bli grammatisk riktig med kommaintonasjon, tidligere beskrevet som en ekstraposisjon). Man kan også sjekke om det er et SA, ved å sette inn et hjelpeverb: *Hun vil kort sagt si at boka var underlig*. Her ser man at *kort sagt* inntar posisjonen mellom det finite verbalet og det infinitte, i likhet med andre setningsadverbial. Uttrykket *kort sagt* blir gjentatte ganger trukket frem som eksempel, da dette uttrykket er karakteristisk for hele gruppen. Allikevel er det viktig å fremheve at analysen her gjelder alle uttrykkene innenfor denne typen verbale SA.

Et interessant spørsmål når det gjelder slike faste uttrykk, er at de problematiserer den formelle definisjonen av kategorien SA. Vi vet at de andre SA-typer tilhører bestemte formkategorier, men vi mangler en formell analyse av de faste uttrykkene. Jeg vil gå ut fra en hypotese om at de er verbfraser (VP-er), noe jeg skal begrunne nærmere i neste delkapittel. Disse VP-typer er interessante av flere grunner. Vi vet blant annet at verb innehar ulike Theta-roller, som det deler ut til leddene rundt seg. Man skulle derfor anta at også verbene i de faste uttrykkene har en argumentstruktur. Et spørsmål for den kommende analysen er derfor hva som skjer med Theta-rollene til verbene i de verbale SA-ene. Et annet spørsmål er *hvor* de språklige enhetene plasserer seg i X'-skjemaet. I den følgende analysen forsøker jeg å finne svar på disse spørsmålene, og målet er å komme fram til en analyse som dekker disse verbale uttrykkene i SA-posisjon. I tillegg undersøker jeg om det finnes en regel for plassering av tunge og lette ledd i de verbale SA-ene. Etter at analysen av den indre frasestrukturen er klar, vil jeg sammenlikne denne med minimalismens *Bare Phrase Structure*. Dette gjør jeg for å se om X'-skjemaet gir oss flere forklaringer enn *Bare Phrase Structure*-analysen gjør, eller omvendt.

3.1 Formell kategorisering

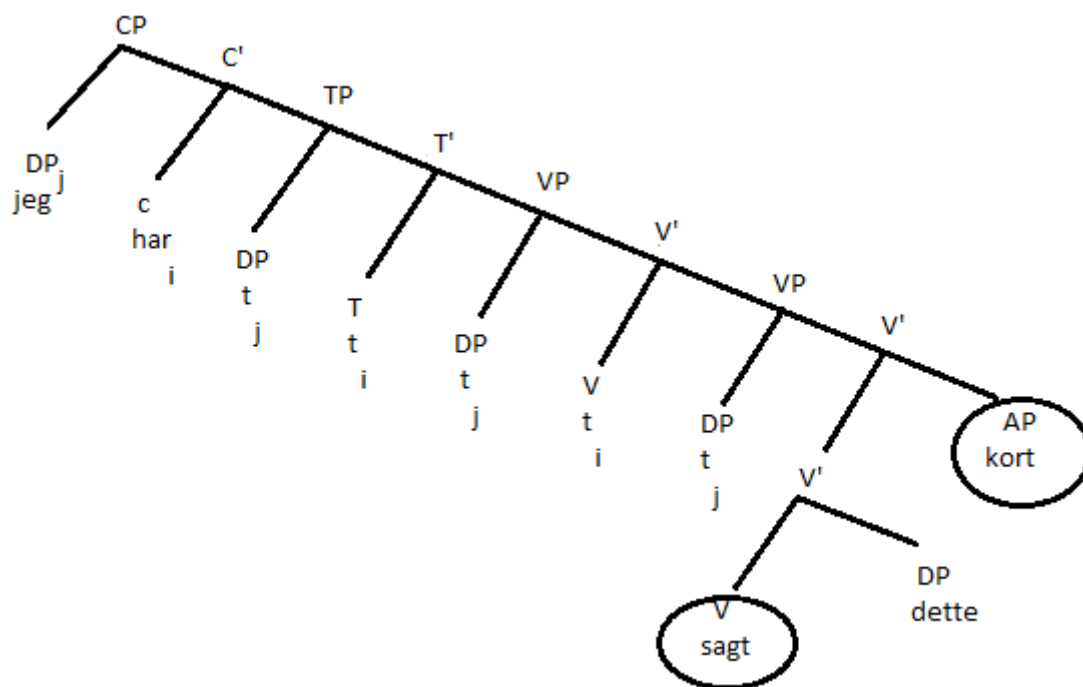
Tidligere så vi at de verbale setningsadverbialene ble beskrevet som «faste ordlag» i NRG (NRG:813). Et av formålene med denne oppgaven er å gi en formell kategorisering av disse

uttrykkene. Hypotesen, som jeg nevnte i innledningen, er at de er verbfraser. Vi er nødt for å benytte den språklige intuisjonen vår for å grunngi denne antakelsen. La oss se på det faste uttrykket *kort sagt*. Når vi benytter dette uttrykket, betyr det mest naturlig at vi mener *sagt på en kort måte*. Vi bruker altså adjektivet *kort* for å beskrive hvordan noe blir sagt. Således kan vi si at *kort* fungerer som en modifikator til *sagt*. Med andre ord er *sagt* det viktigste ordet i frasen. Det er derfor naturlig å anta at *sagt* er frasens kjerne. Det samme er tilfelle i de andre uttrykkene. Ta for eksempel *i parentes bemerket*. Her sier *i parentes* noe om *hvor* bemerkningen står. Altså kan man si at *bemerket* stikker seg ut som den viktigste språklige enheten i frasen, mens *i parentes* fungerer som utfyllingen til denne. Altså ser det ut til at *i parentes* fungerer som en modifikator, mens verbet fungerer som kjerne. På basis av den semantiske betydningen av ordene vil jeg altså gå ut fra at det er verbet som er kjernen i de verbale SA-ene. Ved å benytte den språklige intuisjonen vår ser vi at for eksempel *kort* og *i parentes* har en beskrivende funksjon, og at verbet er den naturlige kjernen.

For å motivere dette videre kan vi benytte oss av parafrasering. La oss for eksempel se på setningen:

		VBL	VBL		
SU	FIN	INF	DO	PA	
Jeg	har	sagt	dette	kort	

Her ser vi at *kort* står som et PA, eller et måtesadverbial, som beskriver verbalet *sagt*. For å tydeliggjøre eksemplet, kan vi vise frasestrukturen til setningen:

I trestrukturen ser vi at *sagt* er kjerne i VP, mens *kort* står i en adjungert posisjon, ved siden av det direkte objektet *dette*. Man skulle tro at analysen kan overføres til SA-et *kort sagt*. Det vil si at verbet er kjerne, mens *kort* står som modifikator til verbet.

3. 2 Stivnet argumentstruktur

I første del av oppgaven så vi at en frase alltid har samme grunnleggende struktur i X'-skjemaet. Frasen har én kjerne, én spesifikator og ett komplement. Dette kommer av at skjemaet stiller krav om endosentrisitet, altså at alle fraser må ha en kjerne, og binaritet, som vil si at en knute ikke kan ha mer enn to grener knyttet til seg (Åfarli og Eide 2003: 27-29). Vi lærte også at enhver verbal kjerne har en argumentstruktur. For eksempel kan verbet dele ut Theta-roller til subjektet og objektet. Med andre ord er det verbets argumentstruktur som bestemmer hvordan frasen skal se ut, og hvilke ledd det skal ha rundt seg. I denne delen av oppgaven skal vi se hva som skjer med verbets argumentstruktur i de verbale SA-ene.

Projiseringsprinsippet går ut på at argumentstrukturen til en leksikalsk kjerne, som oftest et verb, må realiseres i syntaksen. Det betyr at alle verbets Theta-roller *skal* deles ut og være synlige i syntaksen. Dette prinsippet forklarer hvorfor man ikke kan bruke setninger som **Marit unngår så ofte som mulig* (Åfarli og Eide 2003:101). *Unngå* er et verb som deler ut

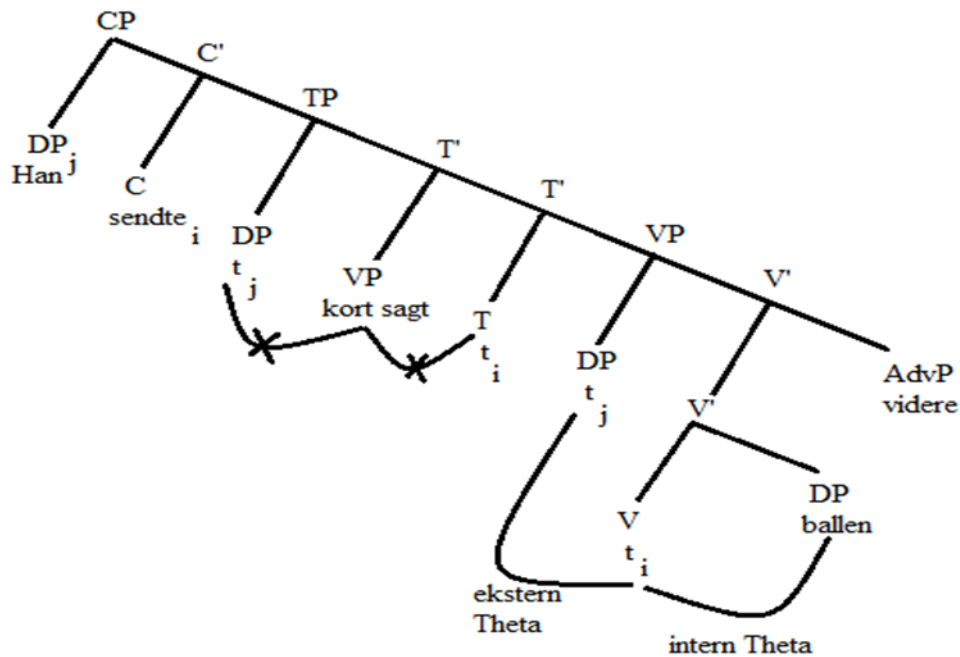
både ekstern og intern Theta-rolle. I eksempelsetningen mangler man leddet som mottar intern Theta-rolle, og setningen blir dermed ugrammatisk (Åfarli og Eide 2003: 101-102).

Et interessant aspekt ved de verbale SA-ene er at de ser ut til å bryte med projiseringsprinsippet. Mange av verbene i de verbale SA-frasene skulle normalt delt ut både intern og ekstern Theta-rolle. Ta for eksempel verbet *sagt*, som kan opptre i setninger med både subjekt og objekt (*Han har sagt en del ting*). Det spesielle med de verbale SA-frasene er at de ikke inneholder argumentledd (DP-er) som kan motta Theta-rollene. De mangler både subjekt og objekt. Verbene har kun et adverbialledd som modifikator, som for eksempel *kort, mildt, ærlig, mellom oss, slik, i parentes, rettere, beint ut, rett ut, alvorlig* og *oppriktig*.

Som vi ser, er modifikatoren enten et adverb, et adjektiv eller en preposisjonsfrase. Dette er ledd vi kaller for adverbialledd, som ikke mottar Theta-rolle (Åfarli og Eide 2003:48). Det er imidlertid ikke uvanlig å regne preposisjonsledd som hører nøye sammen med verbet, som argumentbestemte ledd (Åfarli og Eide 2003: 48). Dette velger jeg å se bort fra her, da man kan argumentere for at en del av PP-ene er løsere tilknyttet verbet. Uansett ville ikke denne innfallsvinkelen forklare eksemplene med et adverb eller adjektiv i modifikatorposisjon.

En mulig forklaring er derimot at DP-ene som har mottatt Theta-rolle, kan ha forsvunnet i de verbale SA-ene. Grunnen til at disse uttrykkene ikke har DP-er, ligger trolig i deres karakter av å være stivnede uttrykk. Det vil si at uttrykkene er språklige levninger. For eksempel var uttrykket *sant å seia* et mye brukt uttrykk i eldre norsk. Det har overlevd og blitt til det stivnede uttrykket *sant å si* i moderne norsk, og Theta-rollene til verbet har forsvunnet et sted på veien til å bli stivnede og faste uttrykk.

I det videre er det interessant å se hvordan verbet eventuelt kunne få realisert sin argumentstruktur. Inne i frasen *kort sagt* er det ingen andre enheter enn verbet og modifikatoren. Vi skal derfor undersøke om det er mulig at verbene deler ut Theta-roller til ledd utenfor sin egen frase. La oss for eksempel se på setningen *Han sendte kort sagt ballen videre*, som realiseres i strukturen på følgende måte:

Her ser vi at *sendte* er hovedverbet i setningen, og at det deler ut Theta-rolle til *han* og *ballen*. Det vil si at subjektet allerede har mottatt Theta-rolle når det flytter opp til TP, og dermed ikke kan motta Theta-rolle fra *sagt* i den verbale SA-en. *Sagt* deler altså ikke ut Theta-rolle verken til subjektet eller objektet i hovedsetningen, eller til modifikatoren i SA-frasen. Dette tyder på at verbene i de verbale SA-ene ikke lenger har en argumentstruktur. Man kan tenke seg at denne har blitt inaktiv eller forsvunnet.

Dersom argumentstrukturen til verbene fortsatt var aktiv, ville man tillatt argumentledd inne i frasen. Det vil si at frasene kunne inneholdt DP-er som mottok Theta-rolle. La oss se på følgende setninger

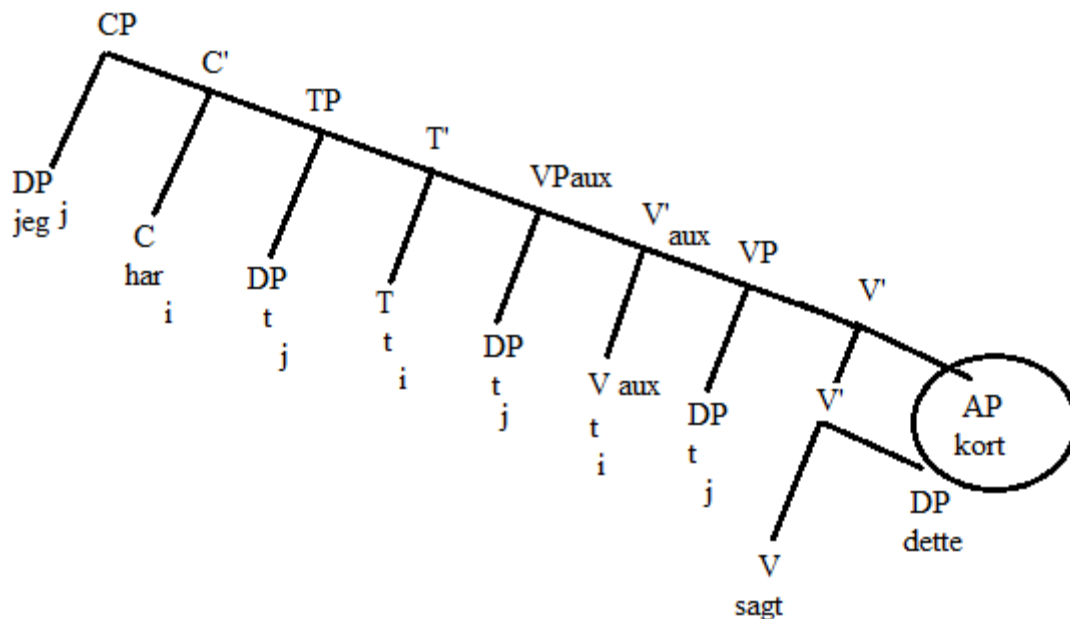
- 10 a) Jeg har *kort sagt* fortalt ham noe
- b) *Jeg har [*kort dette sagt*] fortalt ham noe
- c) *Jeg har [*kort sagt dette*] fortalt ham noe

I eksempel b og c ser vi at DO-en *dette*, som mottar Theta-rolle, står inne i SA-ene. Begge setningene er ugrammatikalske, noe som betyr at ledd som mottar Theta-rolle, ikke kan opptre i de verbale SA-ene. Siden argumentledd ikke kan stå inne i de verbale SA-ene, kan vi slå fast at verbene ikke lenger har noen Theta-roller å dele ut.

I dette delkapitlet har vi sett at verbene i de verbale SA-ene mangler argumentledd som kan realisere verbenes argumentstruktur. Siden verbet ikke har noen enheter å dele ut Theta-rolle til, er det rimelig å anta at DP-ene som har mottatt Theta-rolle har forsvunnet i de faste uttrykkene¹. Uten disse frasene har verbene ingen DP-er å dele ut Theta til, og det er derfor rimelig å anta at verbene ikke lenger har argumentstruktur. Det er naturlig å tro at verbenes Theta-roller forsvant samtidig som DP-ene falt bort. I tillegg ser man at frasene blir ugrammatikalske dersom man setter inn et ledd som mottar Theta-rolle. Dette er enda et argument for at argumentstrukturen til verbene har stivnet eller forsvunnet.

3.2.1 Modifikator som adjungert ledd

I det følgende vil jeg undersøke muligheten for at modifikatorene, som vi tidligere har sett er adverbialledd, kan realiseres i strukturen som et adjungert ledd. Til sammenlikning er adverbialledd i PA-posisjon i hovedsetninger adjungert i V', og man kan derfor tenke seg at dette er tilfelle med adverbialleddene i de verbale SA-ene også. Se for eksempel på setningen *Jeg har sagt dette kort*. Denne blir realisert i strukturen på følgende måte:

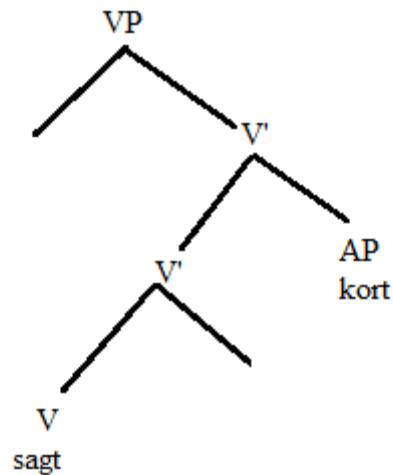

¹ Det er teoretisk mulig at argumentposisjonene er fylt av pro/PRO, men siden lille pro sannsynligvis ikke ellers finnes i norsk, vil jeg ikke diskutere det nærmere. En slik analyse virker urimelig ellers også, og den vil være i strid med analysen jeg foreslår senere i dette kapitlet.

Her ser vi at *kort* er adjungert som PA i V'. Plasseringen gjør at *kort* kommer til høyre for verbet, uten at det påvirkes av verbet sin argumentstruktur. Spørsmålet er om man kan analysere adverbialleddene i de verbale SA-ene på denne måten.

La oss prøve å analysere det faste uttrykket *kort sagt* etter samme mal som analysen over:

Her ser vi at verbet er kjernen, mens modifikatoren *kort* er et adjungert ledd i V'. Ved å benytte denne analysen kan man analysere adverbialleddet på samme måte i en helsetning og i de verbale SA-ene.

Det er flere problemer med denne analysen. For det første er det slik at modifikatoren kan plassere seg både før og etter verbet i de verbale SA-ene. Man kan for eksempel til en viss grad si både *sagt kort* eller *kort sagt* (dette skal vi diskutere nærmere senere i delkapitlet). Dersom modifikatoren settes inn som et adjungert ledd, det vil si som PA, slik som vi ser over, er det bare plass til denne etter verbet, og vi har egentlig ingen god forklaring på den vanligste varianten der *kort* står foran *sagt*. Kanskje kunne man tenke seg at VP fordoblet seg, slik at *kort* ble adjungert inn før verbet, men dette anser jeg som en temmelig stipulativ analyse.

Et annet problem er at spesifikator- og komplementposisjonene ser ut til å stå tomme uten grunn. Verbet i de verbale SA-ene har ikke lenger en aktiv argumentstruktur. Dette betyr at det ikke er noe i verbet som krever at det er subjekt og objekt som fyller spesifikator- og komplementposisjonen. Dermed er det ikke noe som begrenser adverbialleddene fra å stå i disse posisjonene.

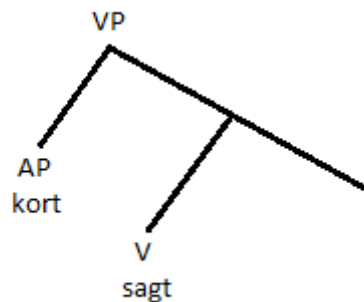
Jeg mener at det er unødvendig komplisert å analysere modifikatoren i verbale SA-er som et adjungert ledd. Den minimale strukturen vil derimot være at modifikatoren inntar komplement- eller spesifikatorposisjon. På grunn av bortfalte Theta-egenskaper vet vi at begge disse posisjonene er ledige. Dermed vil dette være den mest økonomiske analysen. Det at modifikatoren kan stå på begge sider av verbet, taler for at den hopper inn i enten den ledige komplementsposisjonen, eller den ledige spesifikatorposisjonen. Dette skal vi se nærmere på i det følgende delkapitlet.

3. 2.2 Modifikator i spesifikatorposisjon

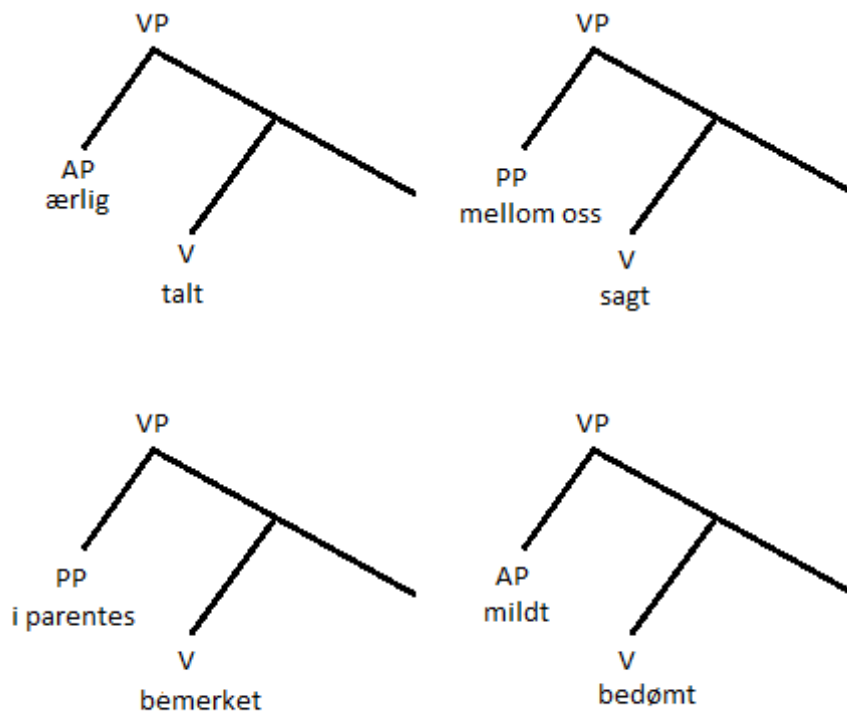
Tidligere så vi at argumentstrukturen til verbene i de verbale SA-ene er stivnet. Det betyr at spesifikator- og komplementsposisjonene i frasene ikke kan være fylt av argumentledd, som vil si subjekt og objekt. Dette åpner for at andre ledd kan plassere seg i disse posisjonene. Spørsmålet videre blir *hvor* modifikatoren plasserer seg i strukturen, i og med at verbet ikke har en argumentstruktur som bestemmer hvor det skal stå.

Som vi så i oppgavens første del, finnes det to plasser ved siden av verbet. På venstre side av verbet finner vi spesifikatorplassen, og på høyre side finner vi komplementposisjonen. Dette betyr at modifikatoren kan innta en av disse posisjonene. Normalt er det slik at leddet som mottar ekstern Theta-rolle, skal stå i spesifikatorposisjon, mens leddet som mottar intern Theta-rolle, skal stå i komplementsposisjon. I tilfellet med modifikatorene mottar de verken intern eller ekstern Theta, og det er dermed ingen åpenbare krav til om de skal stå i spesifikator- eller komplementsposisjon.

Siden *kort* som oftest opptrer foran verbet, ville den enkleste og mest økonomiske analysen være den følgende:

Her ser vi at *sagt* står i kjerneposisjonen, og at *kort* fungerer som verbets spesifikator. Vi har allerede slått fast at argumentstrukturen til *sagt* er stivnet, og vi antar derfor at denne ikke deler ut Theta-rolle til hverken *kort* eller noen andre ledd. Derfor skulle man anta at modifikatoren uten problem kan innta spesifikatorposisjonen. Det ser ut til at lignende uttrykk også passer inn i et slikt skjema:

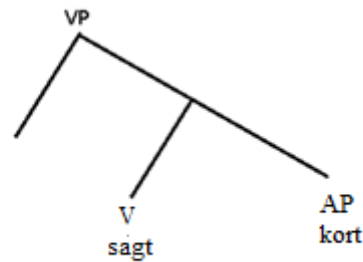
Strukturene viser at modifikatoren kan plasseres i spesifikatorposisjon, mens verbet er frasens kjerne. Dette vil som *sagt* være den mest økonomiske analysen, gitt at Theta-rollene ikke blir tilordnet.

Plasseringen av modifikatoren i spesifikatorposisjon ville vært umulig dersom verbet hadde en argumentstruktur. Da ville verbet delt ut ekstern Theta-rolle til leddet i spesifikatorposisjon. I tilfellet med de verbale SA-ene har vi imidlertid funnet ut at Theta-egenskapene til verbet er stivnet. Det at adverbialaktige fraser kan stå i spesifikatorposisjonen, er nok et argument for at argumentstrukturen til verbet er svekket, og det er derfor ikke noe problem å plassere modifikatorer som *kort*, *ærlig*, *mellom oss*, *i parentes* og *mildt* i spesifikatorposisjon. Man kunne altså tenke seg at verbale SA-er ble analysert på denne måten. Det ville på mange måter vært den enkleste løsningen, siden modifikatoren mest naturlig kommer før verbet i

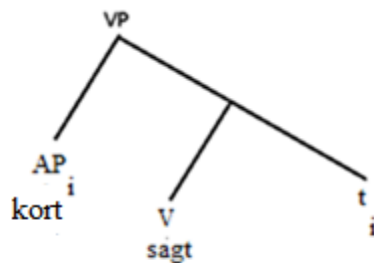
mesteparten av de faste uttrykkene. I det videre skal vi diskutere om det kan være mulig å plassere modifikatoren i komplementposisjon også.

3.2.3 Modifikator i komplementposisjon

Det kan også tenkes at *kort* har sin opprinnelige plass i komplementposisjon. Hvis vi velger å plassere *kort* i denne posisjonen, blir analysen seende slik ut:

I denne strukturen ser vi at *kort* er plassert i komplementposisjonen til verbet. Denne analysen passer ordstillingen *sagt kort*. For at analysen også skal passe med ordstillingen *kort sagt*, kan vi flytte *kort* opp i spesifikatorposisjon:

Her ser vi at modifikatoren har sin opprinnelige posisjon i <komp, VP>, og at den blir flyttet opp i <spes,VP>. På denne måten kan modifikatoren bli stående i komplementposisjon når den opptrer etter verbet, mens den flyttes opp til spesifikatorposisjon når den opptrer før verbet. Man kunne tenke seg at *kort* hadde sin opprinnelige posisjon i spesifikatorposisjon, og at den ble flyttet ned til komplementposisjonen. Dette er imidlertid ikke mulig, da X'-skjemaet stiller krav om at all flytting må skje oppover i strukturen (Åfarli og Eide 2003:114).

Et forhold som problematiserer analysen er imidlertid at flyttingen ser ut til å være umotivert. At flytting er motivert, betyr at det er et trekk i strukturen som tvinger leddet til å flytte. For

eksempel er flytting av verbet til T motivert av at verbet mottar tempus, og flytting av subjektet til <spes, TP> er motivert av at dette mottar nominativ kasus. Spørsmålet her er hva som motiverer *kort* til å flytte fra <komp, VP> til <spes, VP>. Den åpenbare grunnen er at *kort* skal komme før verbet i setningsstrukturen, men det bør være en funksjon i trestrukturen som motiverer flyttingen. Her er det ingen elementer som motiverer flyttingen. Det er derfor rimelig å hevde at det ikke er strengt trekk-motivert flytting. På tilsvarende måte som Theta-egenskapene til verbet (partisippet) er forsvunnet, kan en tenke seg at de trekkene som eventuelt skulle motivere flytting fra komplementsposisjon til spesifikatorposisjon, også er stivnet eller svekket.

3.2.4 To plasseringer

I de foregående avsnittene har vi sett at modifikatorene kan plasseres både i spesifikatorposisjon og komplementsposisjon. Jeg velger derfor å konkludere med at modifikatoren kan plassere seg i spesifikatorposisjon når den kommer før verbet, og i komplementsposisjon når den kommer etter verbet. På denne måten slipper man problematikken med flytting, og leddet inntar sin naturlige plass direkte.

Grunnen til at modifikatorene kan stå både bak og foran er at Theta-rollene er inaktive i de verbale SA-ene. Kjernen krever ingen spesielle posisjoner rundt seg, noe som betyr at begge plassene står åpne for modifikatoren. Dette støtter antakelsen om at modifikatoren kan plassere seg fritt. Det som imidlertid er viktig å merke seg, er at plassene fortsatt eksisterer i X'-skjemaet, selv om Theta-rollene er inaktive. Vi kan regne med at begge disse posisjonene fortsatt eksisterer, fordi modifikatoren fortsatt ser ut til å benytte begge posisjonene når den plasserer seg. Siden denne kan opptre både i spesifikator- og komplementsposisjon, er den nødt for å ha begge til rådighet, noe som er tilfelle i X'-skjemaet.

Skjemaet åpner for to plasseringer rundt verbet, en foran og en bak. Dermed kan vi si at X'-skjemaet er skreddersydd for verbale SA. I denne sammenhengen er det også interessant å se at modifikatoren aldri er mer enn ett ledd. I alle uttrykkene ser vi at det kun er ett ledd som opptre som modifikator. Dette harmonerer med X'-skjemaet, som kun åpner for ett ledd i spesifikatorposisjon og ett ledd i komplementsposisjon. I det følgende skal vi undersøke om det er et mønster for hvilke modifikatorer som plasserer seg foran verbet, og hvilke som plasserer seg bak.

3.2.5 Plassering og leddets vekt

I dette delkapitlet skal vi se hvordan modifikatoren kan komme både til høyre og venstre for verbpartisippet inne i de verbale SA-ene. Vi skal også undersøke om plasseringen har noe med leddenes tyngde å gjøre. I de tilfellene hvor vi har et lett ledd som modifikator, er det mest naturlig å plassere dette foran verbpartisippet. La oss se på de følgende setningene:

- 11
- a) Saken kan *slik sett* bli svært problematisk
  - b) ? Saken kan *sett slik* bli svært problematisk.
  - d) Saken kan *kort sagt* bli svært problematisk
  - e) ? Saken kan *sagt kort* bli svært problematisk
  - f) Saken kan *alvorlig talt* bli svært problematisk
  - g) */?? Saken kan *talt alvorlig* bli svært problematisk

Setningene er eksempler på bruk av verbale SA, hvor modifikatoren som oftest kan plasseres både før og etter verbpartisippet. Selv om jeg ikke vil kategorisere noen av setningene som ugrammatikalske, ser vi at det er mest naturlig for oss å plassere modifikatoren før verbpartisippet.

La oss så se på et knippe setninger hvor det er mest naturlig å plassere modifikatoren til høyre for verbet:

- 12
- a) Saken kan *sett på den måten* bli svært problematisk.
  - b) ?? Saken kan *på den måten sett* bli svært problematisk
  - c) Saken kan *sett fra det perspektivet* bli svært problematisk
  - d) ? Saken kan *fra det perspektivet sett* bli svært problematisk
  - e) Saken kan *sagt på den måten* bli svært problematisk
  - f) ?? Saken kan *på den måten sagt* bli svært problematisk

Eksempelsetningene viser oss at det er mest naturlig å plassere tyngre ledd til høyre for verbpartisippene i de verbale SA-ene. Heller ingen av disse setningene er direkte ugrammatikalske, men også her ser vi at det er visse ordstillingsmønstre som faller mer

naturlig enn andre. Det er for eksempel mer naturlig for oss å si *sagt på den måten* enn *på den måten sagt*. Som en konklusjon kan vi si at lette ledd har en tendens til å komme til venstre for verbpartisippet i de verbale SA-ene, mens tyngre ledd lettere kommer til høyre. Det er mulig at det er riktig å forklare denne forskjellen med vekt, slik jeg har anydet her. Det kan imidlertid også være at det rett og slett dreier seg om konvensjonaliserte ordstillingsmønstre, altså at vi har vent oss til å sette ordene sammen på denne måten. For eksempel er vi vant til å bruke uttrykket *kort sagt*, i stedet for *sagt kort*. Da er det mer naturlig å si *sagt helt kort* eller *sagt helt kortfattet*. Dette taler også for at vekt spiller en rolle.

SA-et *i parentes bemerket* er et eksempel som taler mot generaliseringen om at lette ledd opptrer før verbet og tunge ledd opptrer etter verbet. La oss se på en eksempelsetning:

I humoristisk parentes bemerket kan «pursuit med pause» føre tanken i retning av engelske aristokraters intense revejakt (...) (Språkrådet, 2011, egen uthevelse).

Her ser vi at et tungt ledd er plassert foran verbet, uten at setningen blir unaturlig for oss. Grunnen til at dette uttrykket faller seg naturlig, mens enkelte av setningene ovenfor ble unaturlige for oss, kan være at *i parentes bemerket* er et fast uttrykk. Det vil si at vi er vant til å bruke denne sammenstillingen. Det samme ser vi i setningene under:

13 a) Saken kan *helt kortfattet i parentes bemerket* bli svært problematisk

b) ?? Saken kan *bemerket helt kortfattet i parentes* bli svært problematisk

Her ser vi at det er unaturlig for oss å flytte modifikatoren til høyre for verbet, selv om det er et forholdsvis langt ledd. Dette motstrider vektprinsippet.

Den endelige konklusjonen på diskusjonen om vekt og plassering er at vi kan se et visst mønster i at lette ledd kommer til venstre for verbet, mens tunge ledd kommer til høyre for verbet. Med andre ord kan man si at enkle ledd blir satt inn foran, og komplekse ledd blir satt inn bak. Imidlertid er det viktig å påpeke at dette ikke alltid er tilfelle, slik som vi så i eksemplet med *i parentes bemerket*. Uansett tror jeg det er rimelig å slå fast at plasseringen av leddene har med konvensjonaliseringen av ordstillingsmønstre å gjøre.

3.3 Verbale SA-er i X'-teorien og *Bare Phrase Structure*

Hittil har vi sett hvordan de verbale SA-frasene blir analysert i X'-skjemaet. I det videre vil jeg kort sammenlikne analysen av verbale SA i X'-skjemaet med analysen av uttrykkene i

minimalismens *Bare Phrase Structure* (Chomsky 1995). Jeg mener at det er interessant å se hvordan de faste uttrykkene blir analysert i to ulike modeller, fordi man da kan oppdage svakheter og stryker ved hver av dem. Det er viktig å påpeke at minimalismen ikke er en ferdig utarbeidet teori, slik man kan si at X'-teorien er (Radford 2009b: 77). I tillegg må man ta høyde for at det blir viet minimalt med plass til minimalismen i denne oppgaven. Sammenlikningen kan derfor bli noe skjev, men poenget er å se hvilke styrker og svakheter som finnes ved det fastsatte X'-skjemaet i forhold til minimalismens *Bare Phrase Structure*.

Minimalismen er et program som ble presentert av Chomsky på begynnelsen av 1990-tallet (Chomsky 1992). Den største forskjellen mellom minimalismeprogrammet og tidligere generativ grammatikk er det sterke fokuset på økonomisering og optimalisering. I minimalismeprogrammet kreves det blant annet at alle grammatiske prosesser skjer av en bestemt årsak. La oss se på et sitat fra *A minimalist program for linguistic theory* (Chomsky 1992):

“(...) it may be possible to move toward the minimalist design: a theory of language that takes a linguistic expression to be nothing other than a formal object that satisfies the interface conditions in the optimal way” (Chomsky 1992:171).

Sagt med andre ord mener Chomsky at et språklig uttrykk kun er formet ut fra kravene som grensesnittene setter. Med grensesnitt mener han grensesnittene mot lyd, altså den fonetiske formen, og mot semantikk, altså den logiske formen. For eksempel krever talekanalen og den auditive oppfatningen at ordene eller morfemene kommer i en sekvens, ikke parallelt. Den semantiske oppfatningen krever at ord som sammen utgjør et komplekst konsept, er nødt for å stå sammen som en frase. Dersom man for eksempel har en nominalfrase med et demonstrativ, et nomen og et adjektiv er disse nødt for å stå sammen, og de ulike delene kan ikke plasseres fritt rundt i setningen. Det kan skje at ledd-deler flytter til andre steder i setningen, men i så tilfelle etterlater flyttinga spor. Tanken er videre at det ikke finnes regler eller prinsipper som bare er syntaksinterne. Det finnes for eksempel ikke en syntaksintern dypstruktur med syntaksinterne regler. Alle regler og prinsipper som bestemmer hvordan et språklig uttrykk skal være utformet, kommer fra de to grensesnittene. Dette er en viktig tanke innenfor minimalismen. Man ønsker å skjære ned det teoretiske analyseapparatet til et minimum, slik at man kun står igjen med det strengt nødvendige. Med andre ord mener man at for eksempel trestrukturen bare skal ta hensyn til det som absolutt trengs for å skape en setningsstruktur (Chomsky 1992: 168-171 og Radford 2009b:76).

3.3.1 Minimalismens *Bare Phrase Structure*

En viktig del av minimalismeprogrammet er *Bare Phrase Structure* (BPS). På en måte kan man si at BPS er en forenkling eller minimalisering av X'-skjemaet. Hovedforskjellen er at X'-skjemaet er et eksternt skjema, eller en ramme, som frasene må være i pakt med (Åfarli og Eide 2003:29), mens BPS ikke har en forhåndsdefinert form. Det finnes ingen ramme med spesifikator, kjerne og komplement. I tillegg har den strukturelle distinksjonen mellom argument og modifikator forsvunnet (Chomsky 1995:397). I BPS er det derimot morfologiske trekk-egenskaper ved elementene, primært kjernen, som bestemmer hva frasene skal bestå av. Om trekkene dikterer for eksempel ingen eller tre spesifikatorer, har det konsekvenser for strukturen (Radford 2009b:75-76). Basert på dette kan man definere BPS som derivasjonell og X'-skjemaet som representasjonelt. Med derivasjonell mener jeg at strukturen i BPS blir bygget fra bunnen og opp, basert på trekk-egenskapene ved elementene. Denne prosessen viser seg eksplisitt i strukturen, og man kan dermed betegne den som derivasjonell. Til sammenlikning er X'-skjemaet en generell mal, som skal fungere som en felles «ramme» for alle typer fraser. Selv om X'-skjemaet tar utgangspunkt i kjernen, finnes det bestemte regler for hvordan skjemaet skal se ut (Åfarli og Eide 2003: 29).

Fordi BPS er derivasjonell, foreskriver den ingen fastsatt frasestruktur. X'-skjemaet består derimot av en spesifikator, en kjerne og et komplement. Som vi så tidligere i oppgaven, finnes det bare en av hver av disse i X'-skjemaet. Det begrenser for eksempel antall ledd foran verbet til ett, og antall ledd bak verbet til ett. Dette forklarer blant annet hvorfor en norsk setning kun kan ha ett subjekt. I BPS finner vi ingen elementer i strukturen som begrenser antall ledd, verken foran eller etter verbet. I BPS skiller man heller ikke mellom hodeknuten og terminalknuten, slik som vi finner i mange versjoner av X'-teorien. Som vi så over, består alle fraser i X'-skjemaet av tre nivå. Øverst har vi maksimalnivået, som kan betegnes som hodeknuten i frasen, og nederst har vi ordnivået, som kan betegnes som terminalknuten. BPS skiller ikke formelt mellom disse nivåene (Radford 2009b:76).

Grunnen til at de ulike nivåene av struktur er fjernet i BPS, er at Chomsky mener det bryter med et prinsipp kalt *the Inclusiveness Condition* (inkluderingsprinsippet). Det går ut på at man ikke kan introdusere ny informasjon i det syntaktiske treet som ikke allerede finnes i ordene, altså at det ikke finnes rene syntaksinterne regler. Man mener at ordene har med seg den informasjonen de trenger fra leksikonet, og at man derfor ikke trenger å introdusere disse egenskapene i det syntaktiske treet. Inkluderingsprinsippet er også grunnen til at Chomsky

argumenterer for at BPS skal være en kategori-fri struktur (Radford 2009b:76). Dette betyr at for eksempel merkelappene CP, TP og VP fjernes fra strukturen.

La oss se på et konkret eksempel, for eksempel verbet *vil*. I X'-teorien ville man flyttet dette verbet til T-kjernen, som vi har sett på tidligere i oppgaven. I BPS mener man at disse egenskapene ligger inherent i verbet *vil* når det blir tatt fra leksikonet, og at man derfor ikke trenger TP-projeksjonen. Poenget er at de språklige elementene innehar trekk-egenskaper når de tas fra leksikonet, og at det ene og alene er disse som bestemmer hvordan strukturen skal se ut. Man trenger ikke en frasestruktur som bestemmer omgivelsene til den språklige enheten (Radford 2009b: 75). Alt bunner i at man i minimalismen ønsker et så enkelt skjema som mulig, som kun inneholder de prosessene som er absolutt nødvendige.

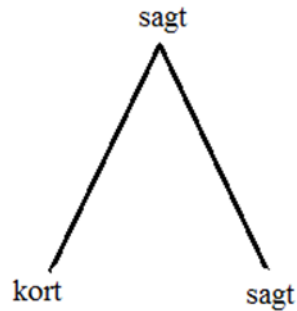
3.3.2 Spleis-mekanismen

Den viktigste operasjonen i BPS er spleis. Alle strukturene i BPS skapes ved hjelp av spleis-mekanismen. Spleis tar et element og stiller det sammen med et annet. Dermed skapes et komplekst uttrykk som består av to element (Chomsky 1995: 396). Nå kan vi også tenke oss mer komplekse uttrykk som består av både tre og fire og tusen element. Vi kunne tenke oss at spleis var en operasjon som tok hvilket antall som helst og laget flate, komplekse uttrykk av det, men dette er altfor lite restriktivt ifølge Chomsky. Det minimum som skal til for å lage et komplekst uttrykk, er at du tar et element og stiller det sammen med et annet. Skal du ha et mer komplekst uttrykk, må du ta det komplekse uttrykket som du alt har formet, og stille det sammen med et annet element. Resultatet blir et komplekst uttrykk med tre element, og slik kan du gjenta den elementære spleis-operasjonen og lage stadig mer komplekse uttrykk. Ifølge Chomsky er det minimum som skal til for å lage komplekse uttrykk, en enkel operasjon som tar et element og fører sammen med et annet element. En mer kompleks operasjon ville være en operasjon som tar et ubegrenset antall elementer og fører dem sammen. Altså er det bare $1 + 1 = 2$ som er konseptuelt nødvendig for å lage komplekse uttrykk, og dermed er det bare den som eksisterer. På denne måten blir strukturene hierarkiske og ikke flate, slik de ville blitt dersom en operasjon tok mange element og stilte dem sammen (Chomsky 1995: 398). I tillegg til spleis-mekanismen, benytter man seg av flytting i BPS. Jeg velger imidlertid å la det temaet ligge i denne oppgaven, på grunn av plassbegrensning.

Tidligere så vi at *sagt* er kjernen i *kort sagt*. Vi regner derfor med at uttrykket *kort sagt* spleises sammen på følgende måte i BPS:

(kort, sagt) → {sagt {{kort, sagt}}}

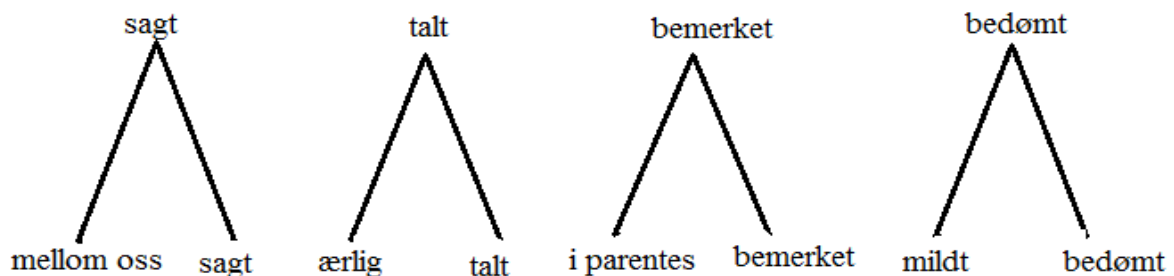
Her ser vi spleis-operasjonen i all sin enkelhet. Man tar to språklige enheter, finner ut hvilke ledd som er kjerne og setter enhetene sammen til en frase. I trestrukturen til BPS blir uttrykket *kort sagt* representert på følgende måte:

Vi ser at treet blir bygget opp fra grunnen av, ved at *kort* og *sagt* spleises sammen. Strukturen skiller seg fra X'-skjemaet ved at man ikke opererer med tre nivå av struktur, og at knutepunktene i treet ikke er merket med VP, DP, AP osv. I tillegg finnes det som sagt ingen struktur for hvilke knuter som er terminalknuter og hvilke som er frasens hode eller maksimalknute (Radford 2009b: 75-76).

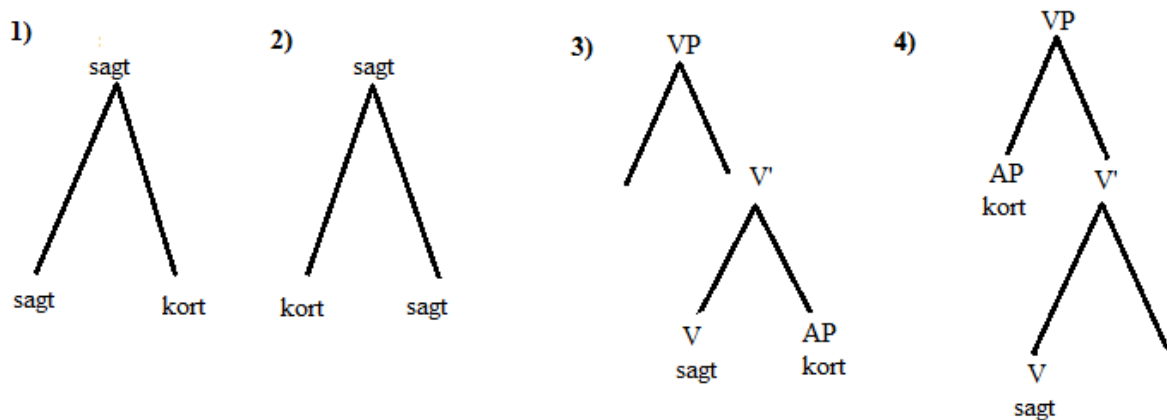
3.3.3 Teoretiske konsekvenser: X'-teori vs. *Bare Phrase Structure*

Over så vi at språklige enheter blir spleiset sammen til en frase i BPS. For eksempel så vi at *kort* og *sagt* ble spleiset sammen i en enkel trestruktur, som er kraftig forenklet i forhold til X'-skjemaet. Vi kan bruke den samme operasjonen på de andre faste uttrykkene også. Bare se på disse strukturene:

Her ser vi at de språklige enhetene er satt sammen til trestrukturer ved hjelp av spleisemekanismen. Strukturene viser at verbet er kjernen. Disse blir derfor etiketten på frasen i trestrukturen. Modifikatorene er her spleiset inn til venstre for verbene.

La oss nå se på hvordan de faste uttrykkene analyseres i X'-skjemaet, i forhold til BPS. Vi tar som vanlig utgangspunkt i uttrykket *kort sagt*:

Struktur nummer én og tre viser hvordan uttrykket kan bli analysert hvis *kort* kommer etter *sagt*, altså *sagt kort*. I BPS (1) ser vi at de to språklige enhetene blir spleiset sammen i en trestruktur med verbet som kjerne. I X'-skjemaet (3) ser vi at *sagt* danner kjernen, mens *kort* plasserer seg i komplementposisjon. Spesifikatorposisjonen står åpen. I struktur to og fire ser vi analysen av uttrykket *kort sagt*. I BPS (2) er de to språklige enhetene også her spleiset sammen, med verbet som kjerne. I X'-skjemaet (4) ser vi at *kort* inntar spesifikatorposisjonen, mens *sagt* står i kjerneposisjon. Komplementposisjonen står åpen.

Vi ser at X'-teorien har plassering av modifikatoren på begge sider av kjernen som en prediksjon. Det er forventet i malen i X'-skjemaet at modifikatoren kan plassere seg enten i spesifikator- eller komplementposisjon. De to plasseringene står alltid ledig til disposisjon. X'-skjemaet ser likt ut og har begge plassene tilgjengelig, uavhengig av hvor modifikatoren velger å plassere seg. Altså kan modifikatoren stå i spesifikatorposisjon, i komplementposisjon eller flytte fra komplementposisjon til spesifikatorposisjon, og strukturen vil forbli den samme. I tillegg er det viktig å merke seg at plasseringen av modifikatorene er begrenset til disse to plasseringene.

I BPS ser vi at plasseringen av modifikatoren er mer tilfeldig. BPS gir ingen restriksjoner for hvor modifikatoren kan plassere seg. Den kan spleises inn nærmest hvor som helst. I trestrukturene over ser vi at modifikatoren er spleiset inn til høyre og til venstre for kjernen.

Dette er basert på hvor kjernen dikterer at modifikatoren skal være. Som tidligere nevnt må alle grammatiske prosesser skje av en grunn i minimalismen. Man ønsker å skjære ned prosessene til de høyst nødvendige, slik at man kun sitter igjen med et minimum av strukturelle operasjoner. Grunnen til at modifikatorerene spleises inn, er at kjernen krever det. Hvis det skal være noe foran eller bak, må det være kjernen som dikterer det. I eksemplene med de faste uttrykkene er det altså kjernen som bestemmer om det skal være noe rundt. Altså er det *sagt* som bestemmer at *kort* skal opptre ved siden av seg i strukturen.

Problemet med analysen i BPS er at det ikke er noe i kjernen som forventer modifikatoren. Det vil si at trekk-egenskapene ved kjernen i de verbale SA-ene ikke forventer et adverbialledd som modifikator. Normalt ville en verbal kjerne diktert argumentledd i spesifikator- og/eller komplementsposisjon, men som vi har sett, er argumentstrukturen til verbene stivnet. Siden argumentstrukturen er stivnet, ser det ut til at det åpner for at andre ledd kan plassere seg i disse posisjonene, for eksempel adverbialleddet *kort*. Allikevel ser det ikke ut til at det er noe i kjernen som dikterer adverbialleddet til å stå i disse posisjonene. Altså ser det ut til at de faste uttrykkene ikke stemmer overens med analyseapparatet i BPS, siden plasseringen av modifikatoren i slike tilfeller ikke ser ut til å skje av en spesiell grunn. Et interessant aspekt i denne sammenlikningen er at X' -skjemaet hele tiden har to posisjoner til rådighet, mens strukturen i BPS er mer variabel.

3.4 Oppsummering av kapitlet

I dette analysekapitlet har vi studert den indre frasestrukturen til de verbale SA-frasene. Vi har undersøkt den formelle kategoriseringen av verbale SA, vi har sett på hvordan uttrykkene analyseres i X' -skjemaet og vi har sammenliknet denne analysen med analysen av uttrykkene i minimalismens *Bare Phrase Structure*. Det første vi fant ut er at de verbale SA-ene kan karakteriseres som verbfraser, altså VP-er. Grunnen er at verbet er den naturlige kjernen, både med tanke på frasenes semantiske betydning og deres syntaktiske egenskaper. Senere fant vi ut at verbene ikke lenger har en aktiv argumentsstruktur. Dette fant vi ut fordi verbene ikke har noen aktører å dele ut Theta-rollene til. Det ser ut til at argumentsstrukturen til verbene har stivnet. Vi undersøkte om verbene kunne dele ut Theta-roller til andre DP-er i setningsstrukturen, men dette var heller ikke tilfelle.

I neste delkapittel fant vi ut at modifikatoren kan plassere seg både i spesifikator- og komplementsposisjon. Grunnen til at den kan innta disse posisjonene, er at verbet ikke lenger

har en argumentstruktur som dikterer at argument-DP-er skal plassere seg i disse posisjonene. Dersom verbet fortsatt hadde en argumentsstruktur, kunne ikke adverbialledd som *kort, i parentes, mellom oss* osv. ha plassert seg i spesifikator- eller komplementsposisjon. Vi lurte videre på om det var slik at modifikatoren hadde sin baseposisjon i komplementsposisjon. Imidlertid fant vi ut at det ikke var noe som motiverte flyttingen av leddet fra komplement til spesifikatorposisjon. Derfor regnet vi med at modifikatoren plasserte seg direkte inn i en av disse posisjonene. Vi så antydning til at lette ledd har en tendens til å plassere seg foran verbpartisippet og tunge ledd har en tendens til å plassere seg bak, men dette er ikke en fast regel.

I siste del av kapitlet sammenliknet vi analysen av verbale SA i X'-skjemaet med analysen av uttrykkene i BPS. Det mest interessante funnet var at X'-teorien har plassering av modifikatoren på begge sider av kjernen som en prediksjon, mens plasseringen i BPS er mer tilfeldig. I X'-skjemaet er plasseringen av modifikatoren begrenset til de to plasseringene, mens i BPS kan modifikatoren i teorien plassere seg hvor som helst. I tillegg sier man i BPS at det er trekk-egenskaper ved kjernen som ene og alene bestemmer hvordan frasen skal se ut. Dette er problematisk i de verbale SA-ene, da det ikke ser ut til å være noe i kjernen som forventer et adverbialledd som modifikator.

4.0 Avslutning

I denne oppgaven har jeg undersøkt et språklig fenomen i periferien, ved å se på verbale uttrykk i SA-posisjon. Jeg fant ut at setningsadverbial generelt kan ha mange betydninger semantisk sett, samt at de tilhører mange formelle kategorier. Det som imidlertid gjør at vi kan utpeke de verbale uttrykkene som SA, er at de fyller setningsadverbialets posisjoner i setningen. Med andre ord viser uttrykkenes distribusjon i setningen at de kan karakteriseres som SA.

4.1 Konklusjon

Vi så at de verbale SA-ene kan kategoriseres som VP-er, fordi verbet er den naturlige kjernen i frasen. Dette ledet til en interessant oppdagelse. Den verbale kjernen har ingen elementer å dele ut Theta-roller til, siden modifikatorene er adverbiale ledd, som ikke mottar Theta-rolle. Kjernen tillater heller ikke elementer som mottar Theta-rolle, å stå inne i frasen. Alt dette tyder på at verbets argumentstruktur har stivnet i de verbale SA-ene, dette kan også begrunnes med at de verbale SA-ene er faste uttrykk.

Videre så vi at modifikatoren, som for eksempel *kort*, *i parentes* og *mellom oss*, kan plassere seg i enten spesifikator- eller komplementsposisjon. Siden verbets argumentstruktur ikke lenger er aktiv, er det ingenting som begrenser modifikatoren fra å innta disse posisjonene. Den mest økonomiske analysen vil derfor være å plassere modifikatoren i spesifikator- og komplementsposisjon. Dette er gunstig, fordi modifikatorene kan opptre på begge sider av verbet. X'-skjemaet har plassering på to sider av kjernen som en prediksjon, noe som harmonerer perfekt med modifikatorens faktiske plasseringer.

Plassering av modifikatoren før og etter kjernen er et holdepunkt for at det finnes eksterne restriksjoner slik de ligger nedfelt i X'-skjemaet, kontra BPS. I BPS er plasseringen av modifikatoren mer tilfeldig, og det gis ingen spesielle restriksjoner for hvor den kan plassere seg. I X'-skjemaet er plasseringen av modifikatoren på to sider av verbet en del av de eksterne restriksjonene. X'-skjemaet åpner ikke for andre plasseringer enn disse to, og det ser ut til å være forventet at modifikatoren plasserer seg i enten spesifikator- eller komplementsposisjon. Slik sett kan verbale SA-fraser fungere som empirisk motivasjon for X'-skjemaet.

4.2 Videre forskning

I løpet av arbeidet med oppgaven har jeg støtt på en del interessante problemstillinger, som jeg ikke har hatt rom for å ta for meg. Blant annet hadde det vært interessant å undersøke andre periferi-fenomen, altså avstikkende uttrykk, i SA-posisjon. Et eksempel er *som*-uttrykkene, slik som *som kjent*, *som nevnt*, *som alle vet* osv. Kanskje kan man tenke seg at disse blir analysert som en CP-frase i trestrukturen.

I tillegg har vi infinitivskonstruksjonene i SA-posisjon, som for eksempel *sant å si*, *så å si* og *vel å merke*. Disse byr på utfordringer med henhold til analysen. De har en interessant struktur, i og med at de er bundet sammen med infinitivsmerket *å* og inneholder et verb. Man kan spørre seg om både infinitivskonstruksjonene og *som*-uttrykkene er VP-fraser, på lik linje med de verbale uttrykkene jeg har studert i denne oppgaven.

Det kunne også vært interessant å undersøke faste uttrykk i SA-posisjon som ikke inneholder verb. Slike uttrykk er for eksempel *til og med*, *først og fremst*, *rett og slett* og *kort og godt*. Vi ser at alle uttrykkene består av to adverbialledd, som er knyttet sammen ved hjelp av konjunksjonen *og*. Disse, sammen med de andre uttrykkene jeg her har nevnt, er faste uttrykk, som viker fra det vi forventer oss av setningsstrukturen i moderne norsk.

5. 0 Litteratur

Chomsky, N. (1957): *Syntactic Structures*. Mouton: The Hague

Chomsky, N. (1965): *Aspects of the Theory of Syntax*. Cambridge, Mass.: M.I.T. Press

Chomsky, N. (1992): *A minimalist program for linguistic theory* i MIT occasional papers in linguistics (bind 1, 1992), Cambridge, Mass.: MIT Working Papers in Linguistics

Chomsky, N. (1995): "Bare Phrase Structure" i Webelhuth, G (red.) (1995): *Government and Binding Theory and the Minimalist Program*. Oxford, UK: Blackwell Publishers

Chomsky, N. (2006): *Language and mind*. Cambridge: Cambridge University Press

Daastøl, A.M, og Daastøl A.L. (2004): «Til Oppegård Kommune», lastet ned 15.09.2013 fra nabo.daastol.com/brev&faxut/040730OppegårdKommune.doc

Faarlund, J. T., S. Lie og K.I. Vannebo (1997): *Norsk referansegrammatikk* Oslo: Universitetsforlaget

Heggelund, K. T. (1981). *Setningsadverbial i norsk : ein syntaktisk og semantisk-pragmatisk studie med ein omtale av adverbialframstillinga i norsk grammatisk tradisjon*. Oslo: Novus

Karpe Diem (2013): «Fake skjegg og leg», lastet ned 15.09.2013 fra <http://rapgenius.com/Karpe-diem-fake-skjegg-og-leg-lyrics#lyric>

Kvam, H. (2011): "Sletta innlegg" frå Bloggen med det rare i, lastet ned 21.05.2011 fra <http://heggan.blogspot.com/2011/05/sletta-innlegg.html>

Radford, A. (2009b): *Analysing English sentences : a minimalist approach* Cambridge : Cambridge University Press

Radford, A., Atkinson, M., Britain, D., Clahsen, H. og Spencer, A. (2009a): *Linguistics. An introduction. Second edition* Cambridge: Cambridge University Press

Reime, B.L., (2013): «Praktisk, men ikke perfekt» i *Tønsberg blad*, lastet ned 15.09.2013 fra <http://tb.no/kj%C3%B8r/praktisk-men-ikke-perfekt-1.8058303>

Roeper, T. (2007): *The prism of grammar: how child language illuminates humanism* Cambridge, Mass. : MIT Press

- Saastad, A. (2013): «Frykten for sannheten - eller; hvorfor tapte de rødgrønne?» i *Dagsavisen*, lastet ned 15.09.2013 fra http://www.dagsavisen.no/nyemeninger/alle_meninger/cat1003/subcat1015/thread283527/#post_283527
- Selås, J. (2013): «Anmeldelse av «Jeppe» på Chat Noir: Prakt-full!» i *VG Nett*, lastet ned 16.09.2013 fra <http://www.vg.no/rampelys/artikkel.php?artid=10126308>
- Språkrådet (2011): «Fellesstart med stilskifte?», lastet ned 15.09.2013 fra www.sprakradet.no/Aktuelt-ord/Fellesstart-med-stilskifte
- Stowell, T. (1981): *Origins of Phrase Structure*, doktoravhandling fra MIT
- Vassenden, L (1993): *Norsk syntaks* Oslo: Ad Notam Gyldendal
- Veenstra, M. J. A. (1998): «Formalizing the Minimalist Program» i *Groningen Dissertations in linguistics Volum 24*. Groningen : Rijksuniversiteit
- Wikipedia (2013): «The House that Shadows Built», lastet ned 15.09.2013 fra http://no.wikipedia.org/wiki/The_House_that_Shadows_Built
- Åfarli, T.A. (2000): *Grammatikk – kultur eller natur?* Oslo: Samlaget
- Åfarli, T.A., K.M. Eide, et. Al. (2003): *Norsk generativ syntaks* Oslo:Novus

6.0 Sammendrag

I denne oppgaven tar jeg for meg den indre strukturen til verbale setningsadverbialledd. Eksempel på slike ledd er *kort sagt*, *ærlig talt*, *i parentes bemerket* osv. Hovedmålet er å prøve å identifisere frasestrukturen, det vil si den formelle strukturen, til de verbale SA-uttrykkene.

Vi vet at SA formelt kan realiseres som et adverb, et adjektiv, en preposisjonsfrase eller en leddsetning, men vi mangler en formell realisering av SA-ledd som inneholder verb. Min hypotese er at de er VP-er, fordi verbet er den naturlige kjernen. Dette ser vi ved å bruke vår språklige intonasjon og se på frasenes semantiske betydning.

Selv om de verbale SA-frasene inneholder verb, finnes det ingen argumentledd inne i frasene. I stedet inneholder frasen et adverbialledd, som fungerer som modifikator. Disse kan ikke motta Theta-rolle. Siden verbene ikke har noen argument-DP-er å dele ut Theta-roller til, er det sannsynlig at verbenes argumentstruktur har stivnet. Frasene tillater heller ikke et argumentledd å stå inne i frasen (eks: *Han fortalte *kort sagt dette* ham noe). Dette gir oss videre grunn til å tro at argumentstrukturen er inaktiv eller stivnet.

Modifikatorene kan opptre på begge sider av verbet (f.eks *sagt kort* eller *kort sagt*). Siden argumentstrukturen til verbet er stivnet, er det ingenting som begrenser modifikatorene, som ikke mottar Theta-rolle, fra å stå i spesifikator- og komplementposisjon. Dette er derimot den mest økonomiske analysen av de verbale SA-uttrykkene.

X'-skjemaet har én plassering på hver side av kjernen som en prediksjon. Dette harmonerer med plasseringen av verb og modifikator i de verbale SA-ene, siden modifikatoren både kan opptre før og etter verbet. Det ser dermed ut som at X'-skjemaet er skreddersydd for å analysere disse uttrykkene.

I BPS er plasseringen av modifikatoren mer tilfeldig, og i teorien kan den spleises inn nærmest hvor som helst. Det er heller ingen elementer i BPS som begrenser antall modifikatorer på hver side av verbet til én. I tillegg sier man i BPS at det er kjernen som dikterer prosessene som skjer i treet. Dette er problematisk i de verbale SA-ene, hvor verbet ikke har en argumentstruktur som kan diktere ledd rundt seg.